

TULKKAUS AUDIOFONIATRISSESSA
PÄIVÄKESKUKSESSA KO22

Hoang Minh Phuong

TULKKAUS AUDIOFONIATRISISSA
PÄIVÄKESKUKSESSA KO22

Hoang Minh Phuong
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Puhuttujen kielten tulkkauksen
koulutusohjelma
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Phuong Minh, Hoang. ”Tulkkaus Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22”. Helsinki 2014, 56 s., 5 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Puhuttujen kielten tulkkauksen koulutusohjelma, tulkki (AMK)

Opinnäytetyöni on kehittämistyö, jonka tarkoituksena on tuottaa tietopaketti ”Tulkkaus Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22” valmistautumismateriaalia asioimistulkeille.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osuus on raportti, jossa kerrotaan koko tutkimuksen polku ja miten tietopaketti syntyy. Tutkimusta varten kartoitettiin Diakin tulkiopiskelijoilta pohjatietoja ja tarpeita tietopakettia varten, sen lisäksi tutkimukseen haastateltiin Helsingin kaupungin Lasten foniatrian ja puheterapian poliklinikan monikielistä puheterapeuttien ryhmää sekä Audiofoniatriksen päiväkeskuksen KO22:n henkilökuntaa. Opinnäytetyön toinen osa on tietopaketti ”Tulkkaus Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22”. Tietopaketti sisältää yleistietoa lasten kielellisistä erityisvaikeuksista ja niiden hoitoon liittyvistä asioista; Audiofoniatriksesta päiväkeskuksesta KO22; siellä työskentelevästä henkilökunnasta ja heidän erikoissanastostaan; samoin yleisohjeita tulkkauksesta audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22.

Tästä aiheesta ei ole tehty tulkin näkökulmasta aikaisempia tutkimuksia Suomessa ja vastaavaa valmistautumismateriaalia tulkille ei tietääkseni ole vielä kirjoitettu. Valmistautuessaan tulkki tarvitsee nopeasti hyvää ja laadukasta tietoa. Tämä tietopaketti syntyy siihen tarpeeseen. Toivon, että tätä materiaalia voisi hyödyntää paitsi tulkki, myös tulkkauksen tilaaja ja kielellisistä erityisvaikeuksista kärsivien lasten vanhemmat, koska siinä on perustietoa kielellisistä erityisvaikeuksista ja tulkkauksesta.

Avainsanat: Diakonia-ammattikorkeakoulu, asioimistulkki, tulkkaukseen valmistautuminen, tietopaketti, kielellinen erityisvaikeus, puheterapeutin tutkimus, Audiofoniatriksen päiväkeskus KO22

ABSTRACT

Phuong Minh Hoang.

Interpretation in the Audiophoniatic children's ward KO22.

56 p, 5 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Community Interpreting.

Degree: Interpreter

The main purpose of this thesis was to produce an information package about "Interpretation in the Audiophoniatic children's ward 22".

This thesis consists of two parts. The first part is a report that describes the process of researching and compiling all the information for the topic at hand. For this, Diaconia University's students, the staff of ward 22, and the multilingual speech therapists of the Department of Social Services and Health Care's Phoniatic and Logopedic Outpatient Clinic for Children were interviewed. The second part is an information package about "Interpretation in the Audiophoniatic children's ward 22". The package includes general information about children's language development or delayed speech problems, disorders relating to those problems, difficulties in communication and so on, as well as knowledge about the staff of the ward, the ward itself and vocabulary specific to the ward. It also includes general instructions on how to interpret in the Audiophoniatic children's ward 22.

It has surfaced during research for this information package that material similar to this has possibly not been made for community interpreters yet. This package was made to be concise, clear and easy to use in practice. Hopefully this information package will give the tools needed for community interpreters and even those who ordered the interpreter or the parents of the children being interpreted, to understand translating in the Audiophoniatic children's ward 22. This package enhances general understanding as well and aids in gaining a wider perspective on the matters of speech development and disorders.

Keywords: Diaconia University of applied sciences, community interpreter, translation preparation, information package, delayed speech problems, speech therapist, Audiophoniatic children's ward 22

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 ASIOIMISTULKKI AMMATTINA	9
2.1 Mitä on tulkkaus	9
2.2 Tulkkaus eri menetelmillä	9
2.3 Asioimistulkkaus	11
2.4 Tulkkaukseen valmistautuminen	12
3 KIELELLINEN ERITYISVAIKEUS JA HUOMIOON OTETTAVAA TULKKAUKSESSA	13
3.1 Mitä tarkoittaa lasten kielellinen erityisvaikeus?	13
3.2 Kun tulkattavana on lapsi	14
4 TUTKIMUSTAVOITE JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	15
4.1 Tutkimustavoite	15
4.2 Tutkimusmenetelmä	15
5 TUTKIMUSAINEISTON KERUUN JA ANALYSOINNIN MENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN EETTISYYS.....	18
5.1 Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi	18
5.2 Tutkimuksen eettisyys	18
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN	20
6.1 Tulkkioiskelijoiden teemahaastattelu kerätyn aineiston käsittely	20
6.2 Ryhmähaastattelu Helsingin kaupungin lasten foniatrian ja puheterapian poliklinikalla	22
6.3 Audiofoniatriksen päiväkeskuksen KO22:n henkilökunnan yksilöhaastatteluiden aineiston keruu ja käsittely	24
7 POHDINTA	30
LÄHTEET.....	33

LIITE 1: Lupahakemus ylilääkärille

LIITE 2: Lupahakemus osastonhoitajalle

LIITE 3: Haastattelukysymykset

LIITE 4: Tietopaketti

LIITE 5: Asioimistulkin ammattisäännöstö

1 JOHDANTO

Suomessa asioimistulkkipolitus on varsin uusi koulutusmuoto. Työssä toimiville asioimistulkeille tai tulkiksi pyrkijöille on järjestetty erilaisia lyhyitä kurssuja tai vuoden mittaisia valmentavia koulutuksia ja näyttötutkintoja. Vuonna 2011 alkoi kauan odotettu ensimmäinen amk-tasoinen asioimistulkkipolitus Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Olen toiminut asioimistulkkinä yhteensä 19 vuotta, joista 16 vuotta päätoimisesti. Välillä osallistuin myös asioimistulkin tutkinnon arviointiin. Koko tämän ajan olen seurannut mielenkiinnolla tulkkausalan koulutuksen kehitystä. Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijana olen tutustunut amk-tasoiseen tulkin koulutukseen. Mielestäni kaikista tulkin koulutuksista puuttuu vielä paljon tietoa monesta erikoisalasta. Amk asioimistulkkipolituksessa pitäisi olla mahdollisuus opiskella syvällisemmin erilaisia aiheita. Vaikka Diakin amk tulkin koulutusohjelmassa on 5 opintopistettä tulkkausta terveystalan toimintaympäristössä, sen sisältö on vielä aika yleisellä tasolla.

Terveystalan tulkkausympäristö on sinänsä hyvin mielenkiintoinen, koska siinä tulkki voi oppia paljon terveyteen liittyviä asioita ja sanastoa. Sen lisäksi jokainen tulkkaus on erilainen, erilaisten ihmisten kanssa toimiminen on hyvin opettavaista, se rikastuttaa ja tuo monipuolisuutta asioimistulkin työhön. Mutta terveystalan tulkkausympäristössä tulkki kohtaa myös monia haastavia tilanteita, kuten kuka tahansa terveystalan ammattilainen, koska hän on mukana koko hoitoprosessissa viestinnän välittäjänä. Pystyäkseen toimimaan ammattimaisesti asioimistulkkinä tulkin tulisi ymmärtää suomalaista terveystajärjestelmää, erilaisten hoitojen vaiheita ja hallita hyvin terveystalan erikoissanastoa. Terveystalan tulkkauksella on merkittävä osuus asioimistulkkauksissa, Helsingin seudun asioimistulkkipolituskeskuksen tilastoissa terveystalan tulkkauksia on jopa noin 46 % kaikista tulkkauksista. Tästä syystä asioimistulkkipolituksessa tulisi perehdyttää tulkkipä paremmin terveystalan erikoisosaamiseen.

Olen sitä mieltä, että erikoisalan tulkkaus on helppoa tai vaikeaa riippuen siitä, millaisen koulutuksen tulkki on saanut, miten hyvin hän valmistautuu tulkkaukseen ja millä lailla hän on yrittänyt kehittää itseään tulkkinä. Idea ”Tulkkaus Au-

diofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22” tietopaketin kirjoittamisesta on hautunut mielessäni pitkään, koska olen itse tulkannut siellä yli kymmenen vuotta ja alkuvaiheessa siellä tulkkaaminen oli hyvinkin haastavaa.

Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa työskentelevät monen alan ammattilaiset: foniatrit, sairaanhoitajat, sosiaalityöntekijä, neuropsykologit, puheterapeutit, AAC-ohjaaja, toimintaterapeutti ja erikoislastentarhanopettaja. Jokainen heistä edustaa omaa ammattialaansa ja jokaisella on oma työkuva sekä erikoisalansa sanasto. Urani alussa toivoin, että minulla olisi ollut enemmän tietoa tästä paikasta ja aiheeseen liittyvää materiaalia valmistautumista varten. Haluan opinnäytetyössäni kirjoittaa tästä aiheesta voidakseni edelleen syventää ammatillista tietoa Audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta, sillä minulla on edelleen tulkauksia siellä. Toivon tämän opinnäytetyön antavan hyödyllistä tietoa myös muille tulkeille tulkkaukseen valmistautumista varten. Audiofoniatriisen päiväkeskuksen KO22 tulkattavia ovat sekä maahanmuuttajataustaiset vanhemmat että lapset. Vuosittain Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa käy noin 250 lasta kielellisen kehityksen arvioinnissa ja 2013 tehdyn tilaston (Arkkila, 2014) mukaan näistä lapsista noin 40 % tulee monikielisestä perheestä. Asiointi tällaisessa ympäristössä on vaativaa kielellisesti, sen takia Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22 tilaa usein tulkin, jos he eivät ole varmoja siitä, riittääkö lasten vanhempien suomen kielen taito asiointiin. Tällä menettelyllä hoitoon liittyvää tietoa annetaan potilaille omalla äidinkielellään tulkin avustuksella, ja näin tuetaan lapsipotilaan asemaa ja oikeuksia (laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/92). Tulkin tarve Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22 on siis melko suuri.

Tästä aiheesta ei ole tulkin näkökulmasta aikaisempia tutkimuksia Suomessa. Olen löytänyt vain yhden Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön, joka on Juvan ja Ruikan vuonna 2008 kirjoittama ja sen aiheena on ” Sairaanhoitajan erityisosaaminen Dysfaattisten lasten hoitotyössä Audiofoniatriisella lastenosastolla”. Audiofoniatriinen lastenosasto on Audiofoniatriisen päiväkeskuksen KO22 entinen nimi.

Aiheen tutkiminen tulkin näkökulmasta on hyvin ajankohtaista, koska maahanmuuttajataustaisten osuus Suomen väestössä on kasvamassa ja samalla heille tarkoitettujen tulkkipalvelujen tarve kasvaa. Luonnollisesti tulkkaukset Audiofoniatrisessa päiväkeskuksessa KO22 kasvavat sen mukaan.

Lapselle tulkkaminen on aina haastavaa, koska tulkin pitää osata ottaa huomioon lapsen ikätaso ja kielen kehitystaso tulkkauksessa. Tulkkauksen aiheet ja sisällöt Audiofoniatrisessa päiväkeskuksessa KO22 ovat vaativia, ja se edellyttää myös kokeneilta tulkeilta huolellista valmistautumista. Tämä tietopaketti syntyy tähän tarpeeseen.

2 ASIOIMISTULKKI AMMATTINA

2.1 Mitä on tulkkaus

Turun Yliopiston tulkkauksen ABC:n mukaan: Tulkkauksessa pyritään välittämään lähdeviestin koko sisältö — pää- ja sivumerkitykset, sävy ja tyyli käyttäen kohdekielen sanaston ja rakenteen keinoja. Tulkata voi vain sen, minkä on ymmärtänyt. Sen takia tulkkaus on koko ajatuksen tulkkaamista eikä pelkästään sanojen kääntämistä (Turun yliopisto, 2014).

Tulkkaus on viestintämuoto, toimintaprosessi, jossa ulkopuolinen viestinnän ammattilainen eli tulkki välittää sanomat kieli- ja kulttuurirajan yli kulloisenkin puhujan ajatuksia ja tarkoitusta mahdollisimman tarkasti vaalien (Hietanen 2004, 280). Tämän takia tulkilta vaaditaan erinomaisen kielitaidon hallitsemisen lisäksi myös laajaa kulttuurin tuntemusta molemmissa työkielissä.

Lehtisen (2008,151–154) mukaan tulkkaus on psyko-fyysis-sosiaalista toimintaa ja siinä yhdistyvät erinomaisen kielten hallinnan lisäksi psyykkiset ominaisuudet, fyysinen kunto sekä sosiaaliset taidot. Tulkkaus on tilannesidonnainen suullinen tuotos. Tästä huolimatta sisältö ja tyyli pyritään välittämään mahdollisimman muuttumattomina.

2.2 Tulkkaus eri menetelmillä

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton mukaan tulkkauksessa käytetään pääsääntöisesti seuraavia menetelmiä:

Konsekutiivi- on peräkkäistulkkaus, jossa puhuja puhuu lähtökieleltä noin 1–10 minuuttia ja tulkki tulkaa kohdekielelle vuorotellen. Puheen pituudesta riippuen tulkin tulisi tehdä muistiinpanoja tai kääntää pelkästään muistinsa varassa. Tämän takia tulkilta vaaditaan muistiinpanotekniikan hallintaa ja hyvää muistia. Konsekutiivitulkkauksessa tulkki voi olla tulkattavien vieressä tai hän voi tulkata

myös etätulkkauksena (puhelimien- tai videolaitteiden kautta). Konsekutiivistulkkausta käytettäessä aikaa on varattava kaksinkertaisesti verrattuna yksikielisen viestintätilanteen keston. Konsekutiivistulkkaus sopii siksi tilanteisiin, joissa käytössä on kaksi kieltä ja runsaasti aikaa.

Simultaani- eli samanaikaistulkkaus tarkoittaa sitä, että puhuja ja tulkki puhuvat samaan aikaan. Simultaanitulkkauksessa tulkkausviive on hyvin lyhyt, yleensä tulkki ryhtyy tulkkaamaan lähes heti puhujan aloitettua puheensa ja kuuntelee puheen etenemistä samalla kun tulkkaa juuri sanottua. Tämän takia simultaanitulkkausta pidetään haastavimpana kaikista tulkkauslajeista. Simultaanitulkkauksessa tulkki yleensä istuu äänieristetyssä kopissa ja hän tulkkaa laitteiden avulla. Simultaanitulkkausta käytetään kansainvälisissä seminaareissa, kokouksissa ja konferensseissa.

Kuiskaustulkkauksessa tulkki yleensä istuu kuulijoiden vieressä ja tulkkaa kuis- katen tai hiljaisella äänellä. Kuiskaustulkkausta käytetään silloin, kun yleisöstä vain pieni osa tarvitsee esimerkiksi oikeudessa tai opetustilanteessa.

Näiden kolmen tulkkausmenetelmän lisäksi on reletulkkausta ja Prima Vista- tulkkausta, joita käytetään erityistilanteissa.

Reletulkkaus tapahtuu välikielen kautta (Europas2014). Esim. suomenkielen puhetta tulkataan ensiksi englannin kielen tulkille ja hän tulkkaa eteenpäin ko- reaksi.

Prima vista tulkkaus on kirjoitetun tekstin tulkkaus.

Viljanmaan mukaan (henk.koht.tiedonanto 16.7.2014) prima vistaa on kahta lajia:

- a) prima vista -kääntäminen (sight translation) = tulkki tulkkaa lähdekielisen tekstin suoraan paperilta kohdekielelle omaan tahtiin (vain tulkki äänes- sä, vain yksi ns. input-kanava (näköaisti))
- b) prima vista -tulkkaus (sight interpreting, simultaneous interpreting with text) = puhuja lukee lähdekielisen tekstin paperilta ääneen ja tulkki tulk-

kaa saman tekstin kohdekielelle (puhuja ja tulkki molemmat äänessä, tulkilla kaksi input-kanavaa: teksti (näköaisti) ja puhe (kuuloaisti)).

2.3 Asioimistulkkaus

Hietasen (2004, 288) mukaan asioimistulkkaus voidaan määritellä seuraavasti: asioimistulkkaus on viranomaisen tai yksityisen tahon ja asiakkaan välisen asioimisdialogin (haastattelun, kuulustelun, neuvottelun, tiedustelun, selvitys- ja tiedonvälityskeskustelun, oikeudenkäynnin jne.) tulkkaamista. Asioimistulkkaus on joko lähitulkkausta, eli tulkki ja viestintäosapuolet ovat samassa tilassa tai etätulkkausta puhelimen tai verkon kautta. Asioimistilanteessa on pääsääntöisesti yksi tulkki, jolla on kaksi aktiivista työkieltä.

Asioimistulkkauksessa käytetään useimmiten konsekutiivi- ja kuiskaustulkkausta (www.sktl.net). Prima vista- tulkkausta käytetään silloin, kun tulkin pitää lukea jotain tekstiä tulkattavalle. Oikeudessa saatetaan käyttää useampaa tulkkaustapaa yhdessä istunnossa. Esimerkiksi syyttäjä lukee syytteen, vaatimukset ja seuraamuskannanoton yhtäjaksoisesti; jolloin tulkin tulisi käyttää simultaanitulkkaustekniikkaa. Tuomarin ja muiden keskusteluun voidaan käyttää kuiskaustulkkausta, jos asia ei koske suoraan tulkattavaa, näin ei häiritä kenenkään keskustelua. Konsekutiivistulkkausta käytetään, kun syyttäjä tai puolustaja esittää kysymyksiä todistajalle tai tulkattavalle.

Erilaisissa asioimistulkkaustilanteissa vaaditaan tulkilta vaihtelevaa tulkkaustekniikan hallintaa. Tämän takia ammattimaisen asioimistulkin tulisi hallita hyvin kaikki edellä mainitut tulkkaustekniikat ja osata soveltaa niitä käytännössä.

Leinonen (2004, 297) on sitä mieltä, että asioimistulkkauksessa käsiteltävät asiat ovat useimmiten hyvin henkilökohtaista ja tärkeitä, näin on esimerkiksi lääkärikäynneillä, sosiaalitoimistossa, poliisilaitoksella, turvapaikkakuulusteluissa ja oikeudenkäynneissä. Yleensä näissä tilanteissa tapahtuvien tulkkausten perusteella tehdään päätöksiä ja tästä syystä ei voi aliarvioida asioimistulkkauksen tärkeyttä tulkattaville.

Asioimistulkilla on työtilanteissaan oma, pelkästään viestinnällinen rooli. Hän ei asioi kenenkään puolesta, vaan vain tulkkaa asioimistilanteissa käytetyt puheenvuorot. Suomessa taataan kansainvälisten sopimuksen ja kansallisten säädösten (Kielilaki 423/2003, Hallintomenettelylaki 598/82, Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/92, Sosiaalihuoltolaki 710/82, Esitutkintalaki 449/87) perusteella oikeus äidinkielen käyttämiseen tietyissä tilanteissa. Näiden säädösten perusteella tulkkia tarvitaan, kun yhteistä kieltä ei ole (Lehtinen 2008,157).

Asioimistulkkina toimiessa on hyvä tuntee edellä olevat säädökset ja työssään asioimistulkin on noudatettava ammattisäännöstöä (2013). Säännösten noudattaminen suojaa tulkkia mahdollisesti tulkkauksessa ilmenevältä ongelmalliselta tilanteelta. Näin tulkki antaa muille uskottavan kuvan itsestään toimiessaan ammattimaisesti oikein. Asioimistulkin ammattisäännöstö on tämän opinnäytetyön liitteenä.

2.4 Tulkkaukseen valmistautuminen

Tulkkaukseen valmistautuminen on hyvin tärkeä osa tulkin työtä, koska se on edellytys menestykselle tulkkaukselle. Valmistautumisessa on monta vaihetta. Saarenmaan (henk.koht.tiedoksianto, 2014) mukaan vaiheet ovat toimeksiannon analyysi, aiheeseen perehtyminen, sanaston laatiminen, tilanneanalyysi, käytännön järjestelyt ja vaikeiden asioiden ennakoiminen. Näistä vaiheista huolellinen perehtyminen tulkkauksen aiheeseen ja sanaston hallinta ovat mielestäni tärkeimpiä, koska mitä paremmin tulkki tuntee tulkkauksen aiheen, sitä paremmin hän pystyy suorittamaan tulkkauksen. Tulkki voi aina pyytää aineistoa etukäteen tilaajalta, jos ei ole varma tulkkauksen aiheesta.

Erikoisalan tulkkaukset ovat yleensä vaativaa, koska sanasto saattaa olla laaja ja eriytynyt ja sitä käyttävät vain tietyillä alalla työskentelevät ammattilaiset. Tämän vuoksi tulkin tulisi valmistautua huolella ennen tulkkauksia ja esimerkiksi opetella hallitsemaan tätä erikoissanastoa molemmilla työkielillä. Tulkki, joka hallitsee erikoisalan sanaston hyvin, pystyy tulkkamaan tarkasti ja kattavasti.

3 KIELELLINEN ERITYISVAIKEUS JA HUOMIOON OTETTAVAA TULK- KAUKSESSA

3.1 Mitä tarkoittaa lasten kielellinen erityisvaikeus?

Kielellinen erityisvaikeus (specific language impairment, SLI) on laaja-alaisesti toimintakykyyn, osallistumiseen ja vuorovaikutukseen vaikuttava ongelma. Kielellisistä erityisvaikeuksista kärsivän lapsen puheen ja/tai kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti, puheilmaisu ja/tai kuullun puheen ymmärtäminen on jonkin verran tai huomattavan vaikeaa. Kyseessä on häiriö, jossa lapsen kielellinen oppiminen ja toimintakyky eivät kehity iän mukaisesti, vaikka näönvarainen päättely onkin normaalia. Kielellisen erityisvaikeuden vaikeusaste vaihtelee lievästä vaikeaan. Rajanveto vaikeusasteiden välillä ei ole yksiselitteistä (Käypä hoito-suositus).

Vielä ei tiedetä, mikä aiheuttaa SLI:tä, mutta asiantuntijat arvelevat, että se johtuu aivojen hienotoiminnan toimintahäiriöstä. Aivojen toimintahäiriö taas saattaa johtua useimmiten perinnöllisten tekijöiden ja ympäristön yhteisvaikutuksesta.

Lasten kielellisen erityisvaikeuden diagnostiikka ja kuntoutuksen suunnittelemiseen vaatii moniammatillista yhteistyötä. Kielellinen erityisvaikeus on yleensä luotettavimmin diagnosoitavissa 4-6 vuoden iässä. Riittävät ja varhaiset tukitoimenpiteet ovat erityisen tärkeitä lapsen kuntoutuksessa. (Käypä hoito-suositus)

Kielellinen erityisvaikeus ilmenee lapsilla eri tavoin. Toiset oppivat puhumaan ikäisiään myöhemmin, toisilta taas opitut sanat saattavat jäädä pois käytöstä. Lapsi voi käyttää itse keksittyjä sanoja ja puhetta. SLI- lapselle käsitteiden ja kieliopin sääntöjen oppiminen on hidasta, ja asioista kertominen on heille vaikeaa. Joillakin lapsilla kerronta voi olla runsasta, mutta heillä on vaikeutta rakentaa ymmärrettävää, ehjää kokonaisuutta. Joillain lapsilla puheen ymmärtäminen on huomattavan vaikeaa. (Aivoliitto i.a.)

3.2 Kun tulkattavana on lapsi

Lapselle tulkkaminen on aina haastavaa, koska tulkin pitää osata ottaa lapsen ikätaso ja kielen kehitystaso huomioon tulkkauksessa. Lapselle tulkkaminen vaatii tulkilta enemmän keskittymistä ja suurempaa kärsivällisyyttä, koska pienet lapset muun muassa ujostelevat tai hämmentyvät tilanteesta eivätkä aina puhu vieraille ihmiselle. Tulkkauksessa tulkin tulisi olla rauhallinen, koska se rauhoittaa myös tilannetta. Tulkin tulisi pyrkiä tulkkamaan kasvokkain, sillä se on viestinnällisesti optimaalista varsinkin kun kyseessä ovat lapset, joilla on kielellisiä erityisvaikeuksia. Tulkin pitäisi pyrkiä käyttämään lapsen kielelliseen kehitystasoon nähden sopivaa kieltä. Kielellisistä erityisvaikeuksista kärsiville lapsille suunnatun tulkkauksen pitää olla selkeää ja hidasta. Tulkki voi toistaa itseään, jos tuntuu siltä, että lapsi ei ymmärrä. Lauseen rakenne ei saa olla liian monimutkainen ja lauseita voi pilkkoa pieniin osiin, jotta lapsi ymmärtäisi puheen sisällön paremmin. Testitilanteita tulkatessa tulkin tulee kuitenkin noudattaa tilaajan ohjeita mm. liittyen toistojen sallittavuuteen.

4 TUTKIMUSTAVOITE JA TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Tutkimustavoite

Tutkimuksen ensimmäisenä tavoitteena on kartoittaa tulkkipiskelijoilta, mitä he tietävät audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta KO22 ja millaista materiaalia he toivovat saavansa tulkkaukseen valmistautumista varten.

Tutkimuksen toinen tavoite on saada yleistietoa kunnallisen puheterapeutin työstä ja siitä, kuka tekee lapsesta lähetteen erikoissairaalaan tutkimukseen, jos epäillään, että hänellä on kielellinen erityisvaikeus.

Tutkimuksen kolmas tavoite on saada yleistä tietoa Audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta KO22, siellä työskentelevien henkilökunnan työnkuvasta ja heidän käyttämästään erikoisanastosta.

Tutkimuksen viimeinen tavoite on tuottaa tietopaketti ”Tulkkkaus Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22” .

Tutkimuksen tavoitteisiin pääseminen toteutettiin erilaisilla haastatteluilla, joita kuvataan tarkemmin 6. luvussa.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, koska siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksessa teemahaastattelut toteutuivat tulkkipiskelijoiden kohdalla puhelijon välityksellä ja Audiofoniatriisen päiväkeskuksen KO22:n henkilökunnalle pidettiin yksilöllisiä haastatteluja omassa työpisteessä. Helsingin kaupungin Lasten foniatrian ja puheterapian poliklinikan monikielisyystyöryhmän ryhmähaastattelu oli Pitäjänmäen terveyskeskuksessa. Hirsijärvin, Remeksen & Saja-vaaran (2013, 164) mukaan laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tie-

donkeruun instrumenttina. Olen valinnut haastattelun kohdejoukon tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Aineisto on koottu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa eli haastateltavien työpaikalla. En ole ollut testaamassa tiettyä teoriaa tai hypoteesia, vaan olen halunnut saada aineistoa monitahoisesti. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä antaa minulle mahdollisuuden toteuttaa tutkimusta joustavasti ja muuttaa sitä olosuhteiden mukaisesti.

Tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastattelulle on tyypillistä se, että se kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan (Hirsjärvi & Hurme 1991, 36). Tässä tutkimuksessa pääteemana on ollut tulkkaus Audiofoniatrisessa päiväkeskuksessa KO22.

Hirsijärven ja Hurmeen (1991, 36) mukaan teemahaastattelu on puolistrukturoituna vapaampi tapa kerätä aineistoa. Teemahaastattelussa aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat ja niitä voi säädellä tilanteen mukaan. Teemahaastattelun etuna on, että käytettäessä avoimia kysymyksiä ne antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessään eikä vastauksia ehdoteta etukäteen. Tilanteen mukaan voidaan tehdä aina lisää tarkentavia kysymyksiä. Tutkimuksessani haastattelut ovat toteutuneet haastateltavan omassa työpisteessä. Tutussa ympäristössä haastateltavalla on luonteva olo ja näin hän voi olla aktiivinen tuomalla esiin omia kokemuksiaan ja näkemyksiään. Hirsijärvi ja Hurme (1991, 36) toteavat, että teemahaastattelussa haastateltavien ominaisuudet ja aikaisemmat kokemukset määräävät niitä merkityksiä, joita he ilmiöille antavat. Tutkimuksessani haastateltavat ovat oman alansa huippuammattilaisia, ja heiltä saadut tiedot ovat sekä arvokkaita että luotettavia.

Eskolan ja Suorannan (1998, 16) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu, analyysi, tulkinta ja raportointi kietoutuvat yhteen ja tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessiin. Tutkimuksessa keskitytään usein varsin pienen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti ja aineiston tieteellisyyden kriteeri on laatu eikä määrä. Tällainen lähestymistapa sopii täydellisesti tutkimukselleni asetettuun tavoitteeseen, kun

aineiston käsittely ja analyysi eivät rajoitu tiettyyn aikaan. Näin saan enemmän aikaa aineiston analysointiin ja auttaa ymmärtämään aihetta syvällisemmin.

5 TUTKIMUSAINEISTON KERUU JA ANALYSOINNIN MENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN EETTISYYS

5.1 Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi

Tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua pääaineiston keräämismenetelmänä. Teemahaastattelu on joustava aineistonkeruunmenetelmä, koska siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 205–206). Omassa työssäni pystyin tämän avulla säätelemään haastatteluaiheiden järjestystä ja haastattelun aikaa, samoin miinulla oli enemmän mahdollisuuksia tulkita vastauksia.

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2013, 225) ovat sitä mieltä, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston runsaus ja elämänläheisyys tekevät analyysivaiheen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi.

Yksilöhaastattelussa haastateltava nähdään subjektina. Tämä auttaa myöhemmin aineiston analyysissa. Tutkimuksessa yksilö- ja ryhmähaastattelussa haastateltavat ovat aktiivisia tiedon antajia ja heidän asiantuntemuksensa perusteella voidaan saada tietoja ja vaikutuksia tarkasteltavaan asiaan. (Vilka 2005, 102.)

5.2 Tutkimuksen eettisyys

Metsämuurosen (2000, 50) mukaan aineiston analyysissa ja tulkinnassa pitää muistaa, ettei subjektiivisten ennakkokäsityksiemme pitäisi muuttaa aineistoa, jota olemme analysoimassa. Jos tutkija ei pysty olemaan objektiivinen aineistoa analysoidessaan, on mahdollista, että ennakkokäsitykset vaikuttavat analyysiin ja siten heikentävät tutkimuksen luotettavuutta. Olen tulkinnut useammille haastateltaville, mutta se ei estä minua olemasta täysin objektiivinen sekä aineiston että haastateltavien suhteen. Tulkauksessahan olen ollut tulkin roolissa, jota sitovat tulkin ammattisäännöt.

Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Helmikuussa 2014 lähetin Audiofoniatrisen yksikön ylilääkärille tutkimuslupahakemuksen ja sain häneltä luvan haastattelun tekoon. Tutkimuslupa tarvitaan, koska sairaalassa monet tiedot ja asiat ovat tietosuojattuja ja laki säätelee sitä, millaisia tietoja voidaan antaa. Kun on saanut ylemmältä taholta luvan tutkimuksen tekemiseen, on toiminut eettisesti oikein. Koska haastateltavien joukossa oli myös sairaanhoitajia, lähetin tutkimuslupahakemuksen myös osastonhoitajalle, joka samoin antoi suostumuksensa haastattelujen tekemiseen. Tutkimuksessani en kuitenkaan tarkastele kenenkään yksityistietoja tai potilastapauksia vaan haastattelun työntekijöitä yleisistä teemoista.

Olen luvannut Helsingin lasten foniatrian ja puheterapian poliklinikan työryhmälle, Audiofoniatrisen päiväkeskuksen johtavalle puheterapeutille ja osastonhoitajalle, että lähetän heille opinnäytetyön raportin ja tietopaketin, jotta he voisivat lukea ja tarkistaa tekstit ennen kuin ne menevät yleiseen käyttöön. Mielestäni olen saanut heiltä paljon apua tutkimuksen tekemisessä. Osastonhoitajaa lukuun ottamatta muut henkilöt ovat olleet tutkimuksessa haastateltavina ja tiedonantajina. Diakonia-ammattikorkeakoulun Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä -oppaassa tutkimusetiikasta puhuttaessa korostetaan, että tutkimuksessa mukana olevilla henkilöillä on oikeus halutessaan lukea antamiensa tietojen pohjalta tehtyjä omaa asiaansa käsitteleviä tekstejä ennen opinnäytetyön julkaisua (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 13).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN

6.1 Tulkkiopiskelijoiden teemahaastattelu kerätyn aineiston käsittely

Teemahaastattelu tulkkiopiskelijoille tapahtui puhelimen välityksellä. Halusin kartoittaa sitä, mitä tietoja tulkkiopiskelijoilla jo on Audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta KO22, ja mitä tietoja he toivoisivat saavansa tulkkaukseen valmistautumista varten. Haastattelut toteutuivat puhelimen välityksellä, koska tämä on nopea ja tehokas tapa saada tietoa. Olen saanut seitsemältä tulkkiopiskelijoiden teemahaastattelu kerätyn aineiston käsittelysuullisen suostumuksen haastatteluun joulukuussa 2013.

Ennen joulua 2013 lähetin haastateltaville teemahaastattelun kysymykset, joihin heillä oli aikaa tutustua etukäteen.

Puhelinhaastattelun kysymykset olivat:

- 1) Monennenko vuosikurssin opiskelija olet?
Mitkä ovat työkielesi?
- 2) Mitä tiedät Audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta KO22:sta?
- 3) Oletko tulkannut siellä aiemmin? (Jos olet, oliko se mielestäsi vaikeaa ja mikä teki sen vaikeaksi?)
- 4) Jos saisit toimeksiannon tulkkaukseen Audiofoniatriiseen päiväkeskukseen, mitä tietoa toivoisit saavasi valmistautumista varten?

Seitsemän tulkkiopiskelijan ryhmästä kolme on ensimmäisen vuoden opiskelijoita, yksi on toisen vuosikurssin opiskelija ja kolme on kolmannen vuosikurssin opiskelijoita.

Puhelinhaastatteluun osallistuneiden opiskelijoiden toiset työkielet olivat suomen lisäksi kiina, dari, thai, vietnam, arabia ja ranska.

Vastanneista viidellä opiskelijalla ei ollut tietoa audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta. Kahdella opiskelijalla oli tietoa audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta. Toinen heistä on tulkannut audiofoniatriiselle päiväkeskukselle etätulkkauksena, ja toinen on toiminut päätoimisena asioimistulkkina pitkään ja siten tulkannut Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22 hyvinkin paljon.

Tulkkiopiskelijat, joilla ei ollut tietoa audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta, toivoivat ensimmäiseksi tietoa päiväkeskuksen käyttämästä erikoissanastosta. Toiseksi he toivoivat saavansa tietoa siitä, mitä sairauksia siellä hoidetaan ja mitä tulkeilta odotetaan. Tulkkiopiskelijat halusivat myös tietää, mitä tutkimuksia siellä suoritetaan, mitä tulkaustekniikkaa tulisi käyttää missäkin tilanteessa ja kannattaako tulkin käyttää Prima-vista -tulkausta, kun tutkimuksen tuloksia luetaan paperista.

Puhelinhaastattelussa ilmeni, että ne tulkkiopiskelijat, joilla ei ollut ennakkotietoa Audiofoniatriisesta päiväkeskuksesta, arvioivat tulkaamisen siellä haastavaksi, koska he eivät olleet varmoja tulkkauksen aiheesta ja sisällöstä. Toiseksi nousi huoli Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa tapahtuvan tulkkauksen vaativuudesta lääketieteellisten termien takia.

Vastanneista vain kahdella tulkkiopiskelijalla on ollut tulkkauksia Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa. Yksi heistä on tulkannut etätulkkauksena ja koki puhelintulkkauksen hyvin raskaaksi. Lisäksi hän oli sitä mieltä, että Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa käytetään paljon erikoissanastoa ja tulkaaminen siellä oli haastavaa.

Yksi puhelinhaastattelun opiskelijoista oli toiminut pitkään asioimistulkkina. Keromuksen mukaan Audiofoniatriisen päiväkeskuksen tulkaus kestää yleensä 1,5–2 tuntia, mikä ei ole liian pitkä tai haastava aika kokeneelle tulkille. Tulisi kuitenkin ottaa huomioon se, että ko. paikassa tulkaaminen on hyvin intensiivistä ja puhetempo nopeaa, joten se on kuluttavaa. Lisäksi tulkaaminen monil-

le asiantuntijoille yhtä aikaa luo paineita tulkille. Pitkän työkokemuksen ansiosta ko. tulkki tietää, mitä asioita tulkkauksessa käsitellään ja sanasto on tullut hänelle tutuksi. Hän on kuitenkin sitä mieltä, että jos menee Audiofoniatriseen päiväkeskukseen tulkkamaan ilman työkokemusta tai ennakkotietoja, se voi olla hyvin vaikeaa.

Mielestäni tulkkioiskelijoille tehty puhelinhaastattelu oli kannattava, vaikka minulla olivatkin jo audiofoniatriksen päiväkeskuksen henkilökunnalle laaditut kysymykset opinnäytetyön suunnitelmassa. Tulkkioiskelijoilta saaduilla vastauksilla olen täydentänyt kysymyslistaani ja puhelinhaastattelun perusteella olen saanut lisää tietoa siitä, mitä kirjoittamani tietopaketti pitäisi sisältää.

6.2 Ryhmähaastattelu Helsingin kaupungin lasten foniatrian ja puheterapian poliklinikalla

Helsingin kaupungin lasten foniatrian ja puheterapian poliklinikan ryhmähaastatteluun osallistui 4 puheterapeuttia, jotka ovat monikielisyysryhmästä. Heillä kaikilla on kokemusta tulkin kanssa työskentelystä. Haastattelu toteutui Pitäjämäen terveyskeskuksessa helmikuun 2014 lopussa. Haastattelun kysymykset ovat samat kuin Audiofoniatriksen päiväkeskuksen haastatteluissa ja kysymyslista on tämän opinnäytetyön liitteenä. Haastattelua nauhoitettiin yhteensä 64 minuuttia analyysia varten.

Valitsin ryhmähaastattelun, koska Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, 210) mukaan ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto; samalla saadaan tietoja useilta henkilöiltä ja haastateltavat ovat paljon luontevampia ja vapautuneempia, kun useampi henkilö on paikalla.

Haastattelussa saatiin tietää, että Helsingin puheterapeutin työnkuvaan kuuluu 0–16 vuotiaiden nuorten arviointi, ohjaus ja puheterapiakuntoutus. Asiakkaat tulevat pääasiassa lähetteellä neuvolasta tai koulusta. Kunnallinen puheterapeutti arvioi asiakkaan tilanteen tutkimuksella. Jos kyseessä on monikielinen asiakas, he käyttävät tulkkiä arvioinnissa ja vanhempien kanssa käytävässä alkukeskustelussa.

He kertoivat, että läheteillä tulleista lapsista osa ei tarvitse mitään puheterapiaa tai jatkotoimenpiteitä ja osa saa ohjausta. Puheterapeutti neuvoo perheelle, mitä asioita he voivat tehdä kotona lasten kanssa. Esim. jos lapsi on 2–2,5-vuotias ja puhuu vain muutamia sanoja, perhettä ohjataan lukemaan kirjoja yhdessä lapsen kanssa ja seuraamaan tilannetta. Osa lapsista ohjataan terapiajaksolle, jos heidän puheensa on todella epäselvää tai heillä on puheen ja kielen erityisvaikeus (jota aiemmin kutsuttiin dysfasiaksi).

Helsingin terveyskeskuspuheterapeutti voi antaa enintään 20 terapiakertaa vuodessa, yleensä kahdessa jaksossa, kevätlukukaudella 10 ja syksyllä 10 kertaa. Arviointi- ja tutkimusvaiheessa puheterapeutin pitää huomata mahdollisimman varhain lapset, joilla on vaikea-asteinen puhevaikeus tai kieleen liittyvä erityisvaikeus. Puheterapeutti tiedottaa näistä lapsista joko terveyskeskuksen tai neuvolan lääkärille. Lääkäri tekee lähetteen erikoissairaanhoidon arviointia varten.

Ryhmähaastattelussa puheterapeutit olivat sitä mieltä, että tulkin välityksellä tehty arvio lapsen äidinkielen taidosta ei ole täysin luotettava, mutta kuitenkin suuntaa antava. Sen perusteella heillä on jonkinasteinen kuva lapsen äidinkielen tasosta, jota verrataan hänen suomen kielen tasoonsa.

Helsingin Foniatrian poliklinikan puheterapeutit kertoivat hyvän ja huonon tulkkauksen eroista puheterapiatulkkauksessa:

Hyvä tulkki:

- Tulkki osaa käyttää oikein vastaavia termejä. Esimerkiksi psykologin tutkimus on laajempi kokonaisarviointi, jossa arvioidaan lapsen vahvuuksia sekä niitä osa-alueita, joissa lapsi tarvitsee apua. Psykologin tutkimukseen osallistuminen ei tarkoita, että lapsi olisi hullu tai että hänen mielen-terveydessään olisi vikaa.
- Tutkimustilanteissa tulkin pitää olla neutraali.
- Tulkin olisi hyvä käyttää samaa murretta kuin lapsi.

- Tulkin tulisi olla ystävällinen lapselle.
 - Tulkki kertoisi kulttuurisidonnaisista eroista.
 - Tulkillä olisi kokemusta lasten kanssa työskentelystä.
 - Tulkki tulkkaa, mitä vanhemmat ovat sanoneet, eikä lisää tai jätä mitään pois.
-
- Näitä asioita tulkin ei toivota tekevän:
 - Tulkki kertoo mielipiteensä, jos hän on eri mieltä puheterapeutin kanssa lapsen taidoista.
 - Tulkki juttelee vanhempien kanssa tulkkauksessa
 - Tulkki arvostelee tai syyttää vanhempia siitä, että he eivät ole puhuneet tai lukeneet lapselle.

Ryhmähaastattelulla saavutettiin tutkimuksen toinen tavoite, eli kun perheellä tai päivähoitohenkilökunnalla on huolta lapsen kielellisestä kehityksestä, asia otetaan neuvolassa tai koulussa puheeksi. Neuvola ja koulu lähettävät nämä lapset kunnallisen puheterapeutin arvioitiin. Puheterapeutin arvioinnissa ne, joilla epäillään olevan vaikea-asteinen kielellinen kehityshäiriö, lähetetään lääkärin läheteellä erikoissairaalaan arvioitavaksi.

Haastattelussa olen saanut paljon tietoa kielen häiriöistä, kuten änkytyksestä, kielellisestä kulttuurista, viivästyneestä kielen kehityksestä, epäselvästä puheesta ja onnettomuudessa osittain puhekykynsä menettäneistä. Puheterapeutin työ on hyvin mielenkiintoinen ja laaja. He käyttävät työssään paljon tulkkia ja suosittelenkin jatkossa syvällisempää tutkimusta tulkkauksesta puheterapiatilanteessa.

6.3 Audiofoniatrisen päiväkeskuksen KO22:n henkilökunnan yksilöhaastatteluiden aineiston keruu ja käsittely

Tutkimuksessa toteutettiin 8 yksilöhaastattelua helmikuun ja elokuun välillä 2014 Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22. Jokainen haastatelluista edustaa omaa alaansa. Haastateltavat olivat foniatri, neuropsykologi, johtava puheterapeutti, sosiaalityöntekijä, toimintaterapeutti, AAC-ohjaaja ja sairaanhoitaja. Nauhoitusta on kerätty yhteensä 196 minuuttia. Nauhoittaminen helpottaa myöhemmin litterointia ja aineiston järjestämistä, analyysia ja tutkimista. Haastateltavan työpaikalla suoritettavassa kenttätutkimusaineistoa voidaan kerätä monissa vaiheissa ja usein rinnakkaisesti eri menetelmin (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 211).

Lapsi tulee Audiofoniatriiseen päiväkeskukseen KO22 arvioitavaksi, kun on vahva epäily, että hänellä olisi kielellinen erityisvaikeus. Tutkimusjaksot Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa kestävät yleensä 3–10 päivää. Jakson alku- ja loppuvaiheessa on neuvottelu, johon osallistuu moniammatillinen työryhmä ja lasten vanhemmat. Neuvotteluun tilataan lasten vanhempia varten tulkki, jos vanhempien suomen kielen taito ei riitä asiointiin. Kahdeksan haastateltavan ryhmässä ainoastaan AAC-ohjaaja ei osallistu neuvotteluun, mutta hän on puhevammaisten tulkki, ja siksi voidaan sanoa, että kaikilla haastateltavilla on näkemystä/kokemusta tulkin käytöstä.

Haastateltavat kertovat työnkuvastaan Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa KO22

Foniatri (puhe ja äänihäiriöiden erikoislääkäri) vastaa diagnostiikasta moniammatilaisen yhteisen näkemyksen perusteella, samalla hän toimii hoidon ja kuntoutuksen koordinoijana. Foniatri tekee lausuntoja Kelan kuntoutus- ja vammaistukihakemusta varten, ja hän tekee myös päivähoitosuosituksen.

Puheterapeutti tutkii ja arvioi lapsen puheen ja kielen kehitystä. Tutkimuksessa hän arvioi lapsen sanaston ja käsitteistön hallintaa, ilmaisujen sanastollista, kielipillistä ja sisällöllistä koostumusta, puhemotoriikan hallintaa, puheen äännteellistä selkeyttä ja kuullun (kouluiässä myös luetun) ymmärtämistä, lyhytkestoista kuulomuistia, kuullun erottelukykyä, kykyä olla kielellisessä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä kykyä käyttää muita kommunikointikeinoja. Audiofo-

niatrisen päiväkeskuksen KO22 puheterapeutti ottaa kantaa tukevan/korvaavan kommunikaation keinoihin, hän ohjaa esim. kuvakommunikaatiokansion käytössä. Sen lisäksi hän on yhteistyössä päiväkotikouluhenkilökunnan kanssa ja etsii lapselle mahdollisesti yksityisen puheterapeutin kuntouttajaksi. Lääkäriin ja puheterapeutin lausunnolla haetaan kuntoutus- ja vammaistukea Kelalta.

Neuropsykologin tutkimuksessa arvioidaan lapsen kognitiivista, emotionaalista ja sosiaalista kehittymistä. Neuropsykologi arvioi laaja-alaisesti neurokognitiivisen toiminnan eri osa-alueita lyhyillä leikinomaisilla tai koulumaisilla tehtävillä. Arvioituja alueita ovat esimerkiksi tarkkaavuus ja toiminnanohjaus, kielelliset toiminnot, visuaaliset toiminnot, käsien hienomotoriikka, sosiaalinen havaitseminen sekä muisti ja oppiminen. Tämän lisäksi neuropsykologi tutkii päättelytoimintoja, jotka jakautuvat kielelliseen ja näönvaraiseen päättelyyn. Kielellisessä tutkimuksessa hän arvioi puhuttujen kielten ymmärtämistä ja tuottamista. Tuloksen perustella hän arvioi, miten lapsi suoriutuu verrattuna samanikäisiin lapsiin. Onko kyseessä kielellinen häiriö, jossa kielelliset tehtävät menevät heikosti kun taas kaikki muu menee hyvin. Neuropsykologi tekee lausuntoja, jossa kuvaillaan yllä kuvattuja löydöksiä, lapsen vuorovaikutustaitoa ja suositellaan lapselle koulutusmuotoa tai erityisjärjestelyä.

Toimintaterapeutti tekee toimintakyvyn arviointia, jolloin arvioidaan lasten sensorisia perusvalmiuksia ja kehon käyttöä sekä lapsen käsien käyttöä ja silmä-käsiyhteistyötä. Lisäksi hän arvioi mm. lapsen kykyä asettua vuorovaikutukseen, kommunikaatiokeinoja, näönvaraista hahmottamista, tarkkavaisuutta ja toiminnanohjausta. Audiofoniatrisessa päiväkeskuksessa myös toimintaterapeutti on mukana loppuneuvottelussa ja antaa ohjeita siitä, miten lasta voidaan tukea arjessa. Hän järjestee toimintaterapiaa lapselle jos työryhmä katsoo sen tarpeelliseksi.

Erityislastentarhanopettajan tehtävä päiväkeskuksessa on havainnoida lasta erilaisissa tilanteissa: esim. lapsen sosiaalisuus, toisen huomioiminen, käyttäytyminen hankalassa tilanteessa, yhteistyö aikuisten ja lasten kanssa leikeissä ja siirtymätilanteissa. Erityislastentarhanopettaja katsoo, ymmärtääkö lapsi aikuisen ohjaamassa ryhmätilanteessa ohjeita ja toimiiko niiden mukaan, uskaltaako

vastata, sanoin, viittomin, kuvin, osaako odottaa vuoroaan, onko motorisesti levoton, osaako keskittyä. Sen lisäksi Audiofoniatriksen päiväkeskuksen erityislastentarhanopettaja tekee yhteistyötä lapsen kotikunnan viranomaisten kanssa. Erityislastentarhanopettaja osallistuu moniammatillisessa työryhmässä lapsen kehityksen arviointiin.

Sosiaalityöntekijä: Audiofoniatriksessa päiväkeskuksessa KO22 sosiaalityöntekijä ei tee päätöksiä raha-asioissa. Hänen työnsä painottuu enemmän vanhempien ohjaukseen ja neuvontaan. Moniammatillisen ryhmän jäsenenä hän on tulo- ja loppuneuvottelussa mukana. Sosiaalityöntekijä kartoittaa perheen sosiaalitalannetta ja kertoo heille sosiaaliturva ja -palveluun liittyviä asioita yleisesti. Esimerkkejä ovat: Kelan termien selventäminen vanhemmille, apu Kelan etujen hakemisessa (vammaispalvelun ja kuntoutuksen hakemuksia), tiedotus vanhemmille kuntoutus ja sopeutumisvalmennuskursseista ja sairaalahoidon korvauksen hakemisesta.

AAC-ohjaaja (AAC-augmentative and alternative communication) suunnittelee yhteistyössä puheterapeutin kanssa kommunikoinnin apuvälineitä, valmistaa ja päivittää kommunikointimateriaalia. Päiväkeskuksessa AAC-ohjaaja antaa lapselle kuvakansioityön mallittamalla aina puhetta leikkiessään lasten kanssa, ja sen lisäksi pitää viittomakielen piiriä henkilökunnalle. Puheterapeutin kanssa ja ohjauksessa hän ohjaa kansionkäyttöä. Fonatrian yksikössä järjestetään myös kuvakansioharjoitteluryhmiä. Näissä tilaisuuksissa kerrotaan miten kuvakansio on rakennettu ja miten sitä käytetään.

Sairaanhoitaja on tulo- ja loppuneuvottelussa mukana, hän kertoo vanhemmille päiväkeskuksen arjesta, hoitaa lääkkeelliset hoidot, toimii lapselle omahoitajana ja tekee lapsesta omia havaintoja arjessa ja ryhmässä. Oman ammattialansa edustajana, hän on mukana kun laaditaan kuntoutussuunnitelmaa.

Haastattelujen pohjalta muodostuu selkeä kuva siitä, millainen tulkki on Audiofoniatrisen osaston työntekijöiden mielestä hyvä tulkki:

”Hyvä tulkki saa lapseen kontaktin, jolloin tulkkauksilanne on luonteva. Tämä auttaa, jos kyseessä on ujo lapsi. Tulkki, joka ymmärtää lapsia, tulee toimeen lasten kanssa. Luotettavan oloinen.”

”Tulkin pitäisi puhua selkeästi, kuuluvasti, miellyttävällä äänellä. Kulttuurin tuntemus auttaa tulkkia tulkkauksessa. Tulkkauksella ei ole sanasta sanaan tulkkauksista, se on myös tulkittamista, jotta vanhemmat ymmärtäisivät, mitä todella käsitellään. Voi aina tarkentaa ja kysyä apukysymyksiä. Tulkin tulisi olla olemukseltaan rauhallinen.”

”Jos tulkki selittää vanhemmille jonkin termin toisella tavalla, hänen tulisi kertoa asiasta myös meille.”

”Jos tulkki on orientoitunut, hän tuntee oman kielensä rakenteet ja sen, miten kieli kehittyy lapsen iän mukaisesti. Hän pystyy suhtautumaan analyttisesti oman kielensä rakenteisiin. Kun tulkkauksilanne on päättynyt ja sitä käydään läpi, puheterapeutti saattaa kysyä, minkälaisia rakenteita ko. kielessä tyypillisesti on. Onko vietnamin kielessä sanajärjestys merkityksellinen, onko siinä taivutusmuotoja, käytetäänkö prepositioita. Käytetäänkö maskuliinia ja feminiiniä? Jos tulkki ei ole lainkaan huomionnut näitä asioita, on erittäin vaikeaa saada häneltä tällaisia tietoja. Tulkillla pitää olla kyky tulkita kirjoitettua tekstiä suoraan lapselle tämän äidinkielellä ja se on haastavaa.”

”Hyvä tulkki on ystävällinen ja hän on kiinnostunut aiheesta ammatillisesti. Pitää olla täsmällinen ja ilmoittaa, jos tulee myöhässä. Tulkkauksen nopeuteen pitää kiinnittää huomiota, lapsen kanssa pitää puhua rauhallisemmin.”

”Tarkasti tulkkauksien, vain se mitä on sanottu”.

”Hyvä tulkki osaa eläytyä, hän on mukana kokonaisuutena, tunteet mukana. Ei niinkään virallinen, jotta lapsi uskaltaisi tuoda taitonsa esille. Hyvä tulkki on ajoissa, ei myöhästele”

Selkeä kuva rakentui myös siitä, millaisia asioita henkilökunta piti tulkkauksen laatua huonontavana tai jopa huonon tulkin ominaisuuksina:

”Tulkin suomen kielen taito on heikko.”

”Juttelee omia asioita tulkatessaan.”

”Puolustuskannalle asettaminen (tulkki hermostuu asiantuntijoille). Tulkin ärtyneisyys voi olla epävarmuutta.”

”Tulkki ei saa kritisoida tutkimuksen sisältöä asiakkaan kuullen.”

”Olen kuullut, että joidenkin vanhempien epäluottamus tiettyyn tulkkiin. He perustelevat sillä, että tulkki on puhunut heidän asioista pienessä piirissä. Sen jälkeen tämä asiakas ei suostu käyttämään sitä tulkkia. Silloin meillä on ongelmaa, kun vanhemmat kieltäytyivät käyttämästä tulkkia. On kurjaa, jos näin on tapahtunut.”

Tutkimuksessa saatu tieto vahvistaa käsitystä, että toimittaessa tulkkina Audiofoniatrisessa päiväkeskuksessa on tärkeää noudattaa tulkin ammattisääntöä. Hyvän kielitaidon lisäksi tulkin pitää olla neutraali, täsmällinen ja pitää kiinni vaitiolovelvollisuudesta. Kun tulkki toimii ammattimaisesti ja noudattaa näitä sääntöjä, hän säästää itseään ongelmallisilta tilanteilta ja samalla rakentaa luotusta asiakkaisiin ja kohtelee asiakkaita arvostavasti.

Audiofoniatrisen henkilökunnan avulla olen koonnut hyödyllisen erikoissanastolistaa, joka löytyy tietopaketin lopussa.

7 POHDINTA

Tutkimuksessa ilmenee, että Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa on suuri tarve käyttää tulkkia ja että tulkkauksen sisältö siellä on haastavaa. Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa puheterapeutille tulkkaamisen lisäksi tulkkia saatetaan pyytää arvioimaan lapsen oman äidinkielen tasoa. Pystyäkseen tähän tehtävään tulkillä tulisi olla syvä tuntemus toisesta työkielestä (tai mahdollisesti se on tulkin äidinkieli). Diakonia-ammattikorkeakoulussa tulkkipäätöksessä on 10 opintopisteen verran oman äidinkielen opetusta ja kielen arviointia, mikä on todella hyvä, ja tämä auttaa tulkkia arvioimaan myös oman äidinkielen tasoa. Entä ne tulkit, joilla ei ole pedagogista koulutusta ja jotka harvemmin miettivät oman äidinkielen rakenteita? Oman äidinkielen arviointi voi olla aika haastavaa. Tästä syystä asia tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon tulkkipäätöksessä. Ehdotan, että Diakin tulisi järjestää tulkkipäätökselle luento, johon pyydetään Audiofoniatriisen päiväkeskuksen johtava puheterapeutti kertomaan heidän päiväkeskuksestaan toiminnasta. Luennon voisi ajoittaa terveysalan tulkkausympäristönä -opintokokonaisuuden aikaan.

Haastattelujen yhteydessä minulta kysyttiin, kuuluuko tulkin työhön lomakkeen täyttäminen viranomaisen pyynnöstä. Tästä aiheesta on keskusteltu paljon myös tulkkien kesken. Joidenkin mielestä tulkin tehtävään ei kuulu lomakkeiden täyttäminen ja toiset taas ovat sitä mieltä, että tulkin tulisi auttaa myös tällaisessa asiassa. Yksiselitteistä ja selkeää ohjetta asiasta ei ole koskaan kirjoitettu mihinkään säännöstöön, mutta jokainen tulkki voi ja hänen pitääkin käyttää työssään omaa harkintaansa. Itse olen sitä mieltä, että voin auttaa asiakasta näissä tilanteissa tulkkaamalla lomakkeen sisällön, jolloin asiakas voi itse täyttää sen. Eikö kaiken työn lopullinen tavoite ole ihmisten auttaminen? Varsinkin kun on kyseessä lapsi, en näe mitään syytä olla auttamatta. Hyvin täytettyinä lomakkeet edistävät viranomaisten työtä ja näin voidaan auttaa lasta parhaalla mahdollisella tavalla.

Opinnäytetyö on ollut pitkä prosessi, se on kestänyt yhteensä kymmenen kuukautta, ja sinä aikana olen oppinut tutkimukseni kohteena olleista aiheista mon-

ta uutta asiaa. Vaikka olen tulkannut Audiofoniatriassa päiväkeskuksessa yli kymmenen vuoden ajan ja minulla on ollut ko. paikasta tietoa ennen tämän opinnäytetyön tekemistä, väitän, että opinnäytetyön tekemisen jälkeen minulla on syvällisempi käsitys lasten kielellisistä erityisvaikeuksista ja niiden hoidosta samoin Audiofoniatriasta päiväkeskuksesta kokonaisuutena.

Opinnäytetyön prosessissa oli noin yhteensä 200 minuuttia nauhoitettua puhetta ja sen purkamiseen meni noin kolme kertaa enemmän aikaa. Se oli työlästä, mutta samalla se oli erittäin opettavainen kokemus; ensimmäisen kerran elämässäni kuuntelin omaa puhettani niin paljon, että aloin tiedostaa omia heikkouksiani viestinnässä. Näitä olivat esimerkiksi puheessani usein esiintyvä ylimääräinen ”niin kuin” sekä toisinaan esiintyvät virheelliset sijapääätteet. Näiden heikkouksien tiedostamisesta on minulle paljon apua ammatillisessa mielessä, ja yritänkin vähitellen korjata nämä virheet. Opinnäytetyötä kirjoittaessani olen oppinut tuottamaan suomenkielistä tekstiä tehokkaammin ja soveltamaan teoriaa käytäntöön.

Opinnäytetyössä asetetut tavoitteet on saavutettu haastatteluilla ja muuta materiaalia käyttäen. Tietopaketti on onnistunut mielestäni kohtuullisen hyvin. Tästä minun pitää kiittää haastateltavia, he kaikki ovat auttaneet minua suuresti erikoissanaston kokoamisessa ja ovat olleet hyvin aktiivisia tukien minua koko työprosessin ajan. Opinnäytetyö on onnistunut myös siksi, että lähdin ajoissa liikkeelle ja minulla oli selkeä ymmärrys siitä, mitä minun pitää milloinkin tehdä.

Tulkin työhön kuuluu myös tuoda oman ammattimme vaatimusten esille tuominen ja toinen toistemme auttaminen, jotta voisimme jatkossa edelleen parantaa työmme laatua. Uskon vahvasti siihen, että tämän opinnäytetyön tuote eli tietopaketti on hyödyllinen monille. Tulkit voivat käyttää sitä valmistautumismateriaalina, tulkauksen tilaaja ja tulkattava (mahdollisesti maahanmuuttajataustainen) voivat myös hyötyä tietopaketista, koska siinä on perustietoa lapsen kielellisestä erityisvaikeudesta ja tulkauksesta. Tietopaketissa on sanastoa, jota käytetään myös psykologin, puheterapeutin ja toimintaterapeutin testeissä. Tulkki voi siis hyödyntää tätä materiaalia monella tapaa ja käyttää sitä erilaisissa tulkkaustilanteissa.

Tutkimuksessa on noussut esiin hyvin tärkeä aihe, joka liittyy tulkin etiikkaan ja työn ammattisäännösten (2013) noudattamattomuuteen. Kentällä on kaikenlaisia tulkkeja, on niitä, joilla on yliopistollinen koulutus ja on myös niitä, joilla ei ole minkäänlaista koulutusta. Toiset toimivat vastuullisesti, mutta on myös niitä, jotka eivät niin tee. Koulutuksen puuttuessa monet tulkit toimivat tulkin ammattisäännösten vastaisesti, mikä synnyttää epäluottamusta. Tällä hetkellä tulkin ammattinimike Suomessa ei ole suojattu ja tästä syystä kentällä on syntynyt vääränlaista käyttäytymistä. Uskon, että tiedottamisella ja koulutuksella voi vähentää epäkohtia ja tulkkien väärinkäyttäytymistä kentällä. Uskon myös, että kun tulkin ammattinimike suojataan, tulkkauksen piirissä työskentelevät vain koulutuksen saaneet ammattitulkit. Kouluttautuneet tulkit tuskin rikkovat ammattisäännöstöä (2013), koska me ymmärrämme, että vain laadukkaalla tulkkauksella ja ammattimaisella käyttäytymisellä saavutetaan asiakkaan luottamus ja kohotetaan tulkin ammattikunnan arvostusta.

LÄHTEET

- Aivoliitto i.a. Kielellisen erityisvaikeuden tunnistaminen. Viitattu 6.10.2014.
[http://www.aivoliitto.fi/kielellinen_erityisvaikeus_\(sli\)/kielellinen_erityisvaikeus/tunnistaminen](http://www.aivoliitto.fi/kielellinen_erityisvaikeus_(sli)/kielellinen_erityisvaikeus/tunnistaminen).
- Arkila, Eva 2014. Foniatri, Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22. Helsinki henkilökohtainen tiedonanto, 25.8.
- Asioimistulkin ammattisäännöstö 2013. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Viitattu 20.10.2014. https://sktl-fi.directo.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin_ammattiss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf
- Eskola, Jari & Suoranta Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta
- Hietanen, Kaarina 2004. Tulkkausviestintä ammattina. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 4. Painos. Tampere: Yliopistopaino, 277–293.
- Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1991. Teemahaastattelu. 5. Painos. Helsinki: Yliopistopaino
- HUS 2014. Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22. Internetsivu. https://www.google.fi/?gfe_rd=cr&ei=SZRWU5HqFYfK8gf5-YGQAg#q=audiofoniatriinen+p%C3%A4iv%C3%A4keskus+KO22&spell=1 . Viitattu 25.4.2014.
- Juva, Erica & Ruikka, Tanja 2008. Sairaanhoitajan erityisosaaminen dysfaattisten lasten hoitotyössä. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavana myös www-muodossa: http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2008/36cc6e_Juva_08.pdf
- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Toimituskunta. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja.

- Lehtinen, Sini-Tuulia 2008. Tarua ja totta tulkkauksesta. Teoksessa Irmeli Helin & Hilikka Yli-Jokipii (toim.) Kohteena käänös- Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsinki: Yliopistopaino, 149–166.
- Leinonen, Satu 2004. Asioimistulkkaukset—Paljon muutakin kuin asioimisen tulkkauksia. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 4. Painos. Tampere: Yliopistopaino, 294–304.
- Metsämuuronen, Jari 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Viro: Jaabes OU, Võru
- Saaremaa, Annukka 2014. Lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu. Henkilökohtainen tiedonanto, 15.5
- SKTL 2014. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Internetsivu.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaukset/. Viitattu 25.4.2014
- Turun Yliopisto 2014. Tulkkauksen ABC. Internetsivu.
<http://www.konftulk.utu.fi/erikoistumiskoulutus/index/Abc2008esite.pdf>. Viitattu 25.4.2014. http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/relay/index_fi.htm
- Vikka, Hanna & Airaksinen Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi
- Viljamaa, Anu 2014. Lehtori, Tampere yliopisto. Henkilökohtainen tiedonanto, 16.7.
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

LIITE:1

Hoang Minh Phuong
Keltamotie 44 E 31
01300 Vantaa
Puh: 044 3370008

LUPAHAKEMUS

07.02.2013

ErkkiVilkman
Silmä-korvasairaala
Kuulokeskus
Haartmaninkatu 4E
PL220, 00029Hus

Arvoisa ylilääkäri Erkki Vilkman,

Haen lupaa haastattelututkimuksen tekoon Audiofoniatriisessa päiväkeskus Ko22.

Toimin päätoimisesti suomi- vietnaminkielentulkki Helsingin seudun asioimis-tulkikeskuksessa vuodesta 1996 lähtien. Opiskelen työn ohella Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin yksikössä AMK tulkiksi. Opinnäytetyönä minulla on aikomus kirjoittaa tietopaketti tulkeille aiheesta ”Tulkkaus Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa”. Tämän johdosta minun tarvitsisi haastatella audiofoniatri-sen lastenosaston henkilökuntaa keväällä 2014. Tietopaketti auttaa tulkkia pa-remmin valmistautua tulkkaukseen. Opintonäytetyöni ohjaaja toimi lehtori Pirjo Pouttu. Toivon, että antaisit minulle lupaa tulla haastattelemaan Audiofoniatri-sen päiväkeskuksen KO 22:n henkilökuntaa.

Yhteistyöterveisin

Phuong Minh Hoang

LIITE:2

Soili Sulasmaa-Sadeharju osastonhoitaja
Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22, Foniatrian yksikkö,
Korvaklinikka,
Haartmaninkatu 4E
PL 220, 00029 HUS

Haen lupaa haastattelututkimuksen tekoon Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22:lla.

Toimin päätoimisesti suomi- vietnaminkielentulkki Helsingin seudun asioimis-tulkikeskuksessa vuodesta 1996 lähtien. Opiskelen työn ohella Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin yksikössä AMK tulkiksi. Opinnäytetyönä minulla on aikomus kirjoittaa tietopaketti tulkeille aiheesta ”Tulkkaukset Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22:lla ”.

Tämän johdosta minun tarvitsisi haastatella Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22:n sairaanhoitajaa keväällä 2014. Tietopaketti auttaa tulkkia paremmin valmistautua tulkkaukseen. Opinnäytetyöni ohjaaja toimi lehtori Pirjo Pouttu. Toivon, että antaisit minulle lupaa tulla haastattelemaan sairaanhoitajaa.

Yhteistyöterveisin

Phuong Minh Phuong

LIITE:3

Haastattelun kysymykset:

- 1) Voisitko kertoa nimesi ja ammattisi?
- 2) Jos voisit kertoa työkuvastasi?
- 3) Voisitko selostaa mikä on lapsen kielellinen erityishäiriö, miten tunnistaa ja minkälaista hoitoa Suomessa saa?
- 4) Paljonko on audiofoniatriksen päiväkeskuksen henkilökunta?
 - Foniatria?
 - Puheterapeuttia?
 - Neuropsykologia?
 - Sairaanhoidajaa?
 - Aac- ohjaaja?
 - Toimintaterapeuttia?
 - Erityislastentarhaopettajaa?
 - Sosiaalityöntekijää?
 - Muuta henkilökunta?
- 5) Lähettävä taho kunnalliselta, paitsi lääkäri, voiko puheterapeutti tekee lähete myös?
- 6) Audiofoniatriksessa päiväkeskuksessa on kahdessa kerroksessa, kertoisitko niiden jako?
- 7) Mitkä ovat erikoissanastoa alallasi tai erityistietoa, joita tulkin olisi hyvä tietää valmistautumista varten?
- 8) Mitä tulkin pitää ottaa huomion tulkattaessa sinulle, jos yhteinen asiakas on lapsi?
- 9) Mikä sinun mielestäsi tekee hyvää tai huonoa tulkkauksen? Kertoisitko kokemuksestasi niistä?

LIITE: 4

TIETOPAKETTI TULKILLE

”TULKKAUS AUDIOFONIATRISISSA PÄIVÄKESKUKSESSA KO22”

Sisällysluettelo:

1. Mitä lasten kielellinen erityisvaikeus (specific language impairment, SLI) on?	39
2. Kielellisten erityisvaikeuksien epäilystä diagnoosin tekemiseen.....	40
3. HYKS/ Korvaklinikka/ Foniatrian yksikkö/ Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22.....	41
4. Foniatrian yksikössä työskentelevät:	42
5. Audiofoniatriin päiväkeskuksen KO22 henkilökunnan työkuvaus:.....	42
6. Yleisiä ohjeita tulkeille	44
7. Tulkkausmenetelmä	45
8. Huomioon otettavaa kun tulkaat Audiofoniatriiselle päiväkeskukselle KO22.	45
9. Tulkkaus lapsen kielellisen tutkimuksen tilanteessa	46
10. Sanasto:.....	49

Tämä tietopaketti on opinnäytetyön tuotos, jonka tekijänä on Phuong Minh Hoang, opikselija Diakonia-ammattikorkeakoulussa puhuttujen kielten tulkkauksen koulutusohjelmassa. Tietopaketin tarkoituksena on antaa tulkille valmistautumismateriaalia Audiofoniatriksen päiväkeskuksen KO22 tulkkaukseen. Tietopaketti sisältää yleistietoa lasten kielellisistä erityisvaikeuksista ja sen hoitoon liittyvistä asioista, Audiofoniatriksesta päiväkeskuksesta KO22, siellä työskentelevästä henkilökunnasta ja heidän erikoissanastostaan. Tietopaketissa on lisäksi yleisohjeita tulkkauksesta Audiofoniatriksessa päiväkeskuksessa KO22. Tietopaketin lopussa on myös asioimistulkin ammattisäännöstö.

1. Mitä lasten kielellinen erityisvaikeus (specific language impairment, SLI) on?

Kielellinen erityisvaikeus (specific language impairment, SLI) on laajalaisesti toimintakykyyn, osallistumiseen ja vuorovaikutukseen vaikuttava ongelma. Kielellisessä erityisvaikeudessa lapsen puheen ja kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti, puheilmaston ja kuullun puheen ymmärtäminen on jonkin verran tai huomattavan vaikeaa. Se on häiriö, jossa lapsen kielellinen oppiminen ja toimintakyky eivät kehity iänmukaisesti, vaikka näönvarainen päätely onkin normaalia.

Puheen kehitys viivästyy jopa 19%:lla lapsista ja kielellinen erityisvaikeus on todettu diagnosointikriteerien mukaan vaihdellen 1-7%. Kielellisen erityisvaikeuden vaikeusaste vaihtelee lievästä vaikeaan. Kielellinen erityisvaikeus ilmenee lapsilla eri tavoin. Toiset oppivat puhumaan ikäisiään myöhemmin, toiset taas opitut sanat voivat jäädä pois käytöstä. Lapsi voi käyttää itse keksittyjä sanoja ja puhetta. Kielellisen erityisvaikeuden omaavalle lapselle käsitteitä ja kieliopin sääntöjen oppiminen on hidasta, heille asioista kertominen on vaikea. Toisilla lapilla kerronta on mahdollisesti runsasta, mutta lapsilla on vaikeuta rakentaa ymmärrettävää, ehjää kokonaisuutta. (Aivoliitto)

Kaikkia SLI:tä aiheuttavia taustamekanismeja ei vielä tunneta, mutta erityisvaikeuden arvellaan johtuvan aivojen toimintahäiriöstä. Aivojen toimintahäiriö johtune useimmiten perinnöllisten tekijöiden ja ympäristön yhteisvaikutuksesta.

Diagnostiikka sekä kuntoutuksen ja muiden tukitoimenpiteiden suunnittelu edellyttävät moniammatillista yhteistyötä. Kielellinen erityisvaikeus on yleensä luotettavimmin diagnosoitavissa 4-6 vuoden iässä, tukitoimenpiteet on aloitettava heti epäilyn herätessä.

Tärkeämmät ennustetta parantavat tekijät ovat: Riittävä ja varhain aloitettu toimintakyvyn tukeminen arjessa, riittävä ja oikein ajoitettu kuntoutus sekä kielellisen oppimisen ja toimintakyvyn puutteiden huomioon ottaminen koulussa.

Suomessa kielellistä erityisvaikeutta on aiemmin kutsuttu dysfasiaksi. Kansainvälisen käytännön mukaisesti käytetään termiä kielellinen erityisvaikeus. (Käypä hoito-suositus)

2. Kielellisten erityisvaikeuksien epäilystä diagnoosin tekemiseen.

Lapsi ohjataan kunnan terveydenhuoltoon puheterapeutin arvioitavaksi, jos kotona, päivähoitossa tai neuvolassa nousee huolia lapsen kielellisestä kehityksestä. Lapsi on hyvä lähettää puheterapeutin ohjaukseen 2-2,5 vuoden ikäisenä, mikäli kielellistä vaikeutta epäillään. Lapsi kannattaa lähettää arvioitavaksi, jos hänen äidinkielensä ei kehity ja/tai jos hän on käynyt suomenkielistä päiväkotia noin kaksi vuotta, eikä suomen kieli kehity toivotulla tavalla. Kunnan puheterapeutti antaa kuntoutusta lapsille jos vaikeus on lievä, vaikeammat tapaukset lähetetään lääkärin läheteellä erikoissairaanhoidon tutkittavaksi, esimerkiksi Uudenmaan alueella HUS:in (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri) Foniatrian yksikköön diagnoosin varmistamiseksi. Lapsi ohjataan Foniatriin poliklinikkaan jos häntä pystyy tutkimaan polikliinisesti. Jos lapsi on pieni, vaikeasti tutkittava tai ongelma on laajempi, hänet ohjataan Audiofoniatrieseen päiväkeskukseen KO22.

3. HYKS/ Korvaklinikka/ Foniatrian yksikkö/ Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22

Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22 ja Foniatrian poliklinikka muodostavat yhdessä Foniatrian yksikön Korvaklinikassa, joka toimii Hus:in kuuluvassa Helsingin Yliopistollisessa keskussairaalassa (HYKS). Foniatrian yksikkö sijaitsee fyysisesti Helsingissä Meilahdessa, Haartmaninkatu 4 E.

Foniatrian poliklinikalla tutkitaan ja hoidetaan kaiken ikäisiä erilaisista kommunikaatiohäiriöstä kärsiviä potilaita ja tutkimukset tehdään polikliinisesti.

Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22 on 3-13-vuotiaiden lasten (pääosin 3-7 v) tutkimus- ja kuntoutusosasto. Audiofoniatriinen päiväkeskus KO22 on tarkoitettu lapsille, joilla on viivästynyt puheen- ja/tai kielenkehitys tai kielellinen erityisvaikeus. Lapsella saattaa olla myös monikielisyteen liittyvä, neurologisen sairauden tai rakenteellisen poikkeavuuden aiheuttama kielellinen vaikeus tai vaikea lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus tai puhetta tukevan ja/tai korvaavan kommunikaatiokeinojen tarve. (HUS). Päiväkeskuksen toiminta on päivätoimintaa, lapsia on kerralla kymmenen ja tutkimusjaksot kestävät 3-10 päivää. Jakson aikana tehdään tutkimukset, diagnoosi, kuntoutussuunnitelma, ohjaus ja apuvälinetoiminta. Jakson alku – ja loppuneuvotteluun tilataan yleensä tulkki, jos huomataan, että ei- suomenkielisen vanhempien kielitaito ei riitä asiointiin.

Alkuneuvottelu kestää yleensä pari tuntia, jossa lääkärin osuus on noin 30 minuuttia. Neuvottelussa tarkennetaan esitietoja liittyen lapsen varhaisvaiheisiin, kehitykseen yleensä ja saatuun tukeen. Lisäksi lääkäri kertoo, mitä tutkimuksia on suunniteltu tehtäväksi ja miksi niitä tehdään. Tämän jälkeen sairaanhoitaja kertoo vanhemmille päiväkeskuksen KO22:n päivittäistä käytäntöä ja perheelle järjestetään sosiaalityöntekijälle tapaaminen jos on tarpeellinen.

Loppuneuvottelu kestää yleensä noin yhden tunnin, missä kerrotaan tutkimustulokset ja diagnoosi, niiden merkitys, sekä mitä keinoja/kuntoutusta suositellaan lapsen ja perheen tueksi. Ohjataan lapsi tarvittaessa jatkoselvittelyihin muualle. Loppuneuvottelun jälkeen vanhemmat jatkavat sosiaalityöntekijän luona, esim. kuntoutushakemuksiin liittyvistä asioista.

4. Foniatrian yksikössä työskentelevät:

- 4 foniatrian erikoislääkäriin vakanssia+ 1 koulutettava eli erikoistuvan vaiheen lääkäri
- 6 puheterapeutin vakanssia
- 3 neuropsykologin vakanssia
- Toimintaterapeutti
- Erityislastentarhanopettaja
- AAC- ohjaaja
- Sosiaalityöntekijä
- 1 osastonhoitaja, 3 sairaanhoitajaa ja 5 lastenhoitajaa.
- Sihteeri

(Sini Smolander, johtava puheterapeutti, HYKS/ foniatrian yksikkö)

5. Audiofoniatriin päiväkeskuksen KO22 henkilökunnan työkuvaus:

Foniatri (puhe ja äänihäiriöiden erikoislääkäri) vastaa diagnostiikasta moniammatilaisen yhteisen näkemyksen perusteella, samalla hän toimii hoidon ja kuntoutuksen koordinoijana. Foniatri tekee lausuntoja Kelan kuntoutus- ja vammaistukihakemusta varten, ja hän tekee myös päivänhoitosuositukset.

Puheterapeutti tutkii ja arvioi lapsen puheen ja kielen kehitystä. Tutkimuksessa hän arvioi lapsen sanaston ja käsitteistön hallintaa, ilmaisujen sanastollista, kielipiillistä ja sisällöllistä koostumusta, puhemotoriikan hallintaa, puheen äänneellistä selkeyttä ja kuullun (kouluiässä myös luetun) ymmärtämistä, lyhytkestoista kuulomuistia, kuullun erottelukykyä, kykyä olla kielellisessä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä kykyä käyttää muita kommunikointikeinoja. Audiofoniatriksen päiväkeskuksen KO22 puheterapeutti ottaa kantaa tukevan/korvaavan kommunikaation keinoihin, hän ohjaa esim. kuvakommunikaatiokansion käytössä. Sen lisäksi hän on yhteistyössä päiväkotien koulukäyttökannan kanssa ja

etsii lapselle mahdollisesti yksityisen puheterapeutin kuntouttajaksi. Lääkärin ja puheterapeutin lausunnolla haetaan kuntoutus- ja vammaistukea Kelalta.

Neuropsykologin tutkimuksessa arvioidaan lapsen kognitiivista, emotionaalista ja sosiaalista kehittymistä. Neuropsykologi arvioi laaja-alaisesti neurokognitiivisen toiminnan eri osa-alueita lyhyillä leikinomaisilla tai koulumaisilla tehtävillä. Arvioituja alueita ovat esimerkiksi tarkkaavuus ja toiminnanohjaus, kielelliset toiminnot, visuaaliset toiminnot, käsien hienomotoriikka, sosiaalinen havaitseminen sekä muisti ja oppiminen. Tämän lisäksi neuropsykologi tutkii päättelytoimintoja, jotka jakautuvat kielelliseen ja näönvaraiseen päättelyyn. Kielellisessä tutkimuksessa hän arvioi puhuttujen kielten ymmärtämistä ja tuottamista. Tuloksen perustella hän arvioi, miten lapsi suoriutuu verrattuna samanikäisiin lapsiin. Onko kyseessä kielellinen häiriö, jossa kielelliset tehtävät menevät heikosti kun taas kaikki muu menee hyvin. Neuropsykologi tekee lausuntoja, jossa kuvaillaan yllä kuvattuja löydöksiä, lapsen vuorovaikutustaitoa ja suositellaan lapselle koulutusmuotoa tai erityisjärjestelyä.

Toimintaterapeutti tekee toimintakyvyn arviointia, jolloin arvioidaan lasten sensorisia perusvalmiuksia ja kehon käyttöä sekä lapsen käsien käyttöä ja silmä-käsiyhteistyötä. Lisäksi hän arvioi mm. lapsen kykyä asettua vuorovaikutukseen, kommunikaatiokeinoja, näönvaraista hahmottamista, tarkkavaisuutta ja toiminnanohjausta. Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa myös toimintaterapeutti on mukana loppuneuvottelussa ja antaa ohjeita siitä, miten lasta voidaan tukea arjessa. Hän järjestee toimintaterapiaa lapselle jos työryhmä katsoo sen tarpeelliseksi.

Erityislastentarhanopettajan tehtävä päiväkeskuksessa on havainnoida lasta erilaisissa tilanteissa: esim. lapsen sosiaalisuus, toisen huomioiminen, käyttäytyminen hankalassa tilanteessa, yhteistyö aikuisten ja lasten kanssa leikeissä ja siirtymätilanteissa. Erityislastentarhanopettaja katsoo, ymmärtääkö lapsi aikuisen ohjaamassa ryhmätilanteessa ohjeita ja toimiiko niiden mukaan, uskaltaako vastata, sanoin, viittomin, kuvin, osaako odottaa vuoroaan, onko motorisesti levoton, osaako keskittyä. Sen lisäksi Audiofoniatriisen päiväkeskuksen erityislastentarhanopettaja tekee yhteistyötä lapsen kotikunnan viranomaisten kanssa.

Erityislastentarhanopettaja osallistuu moniammatillisessa työryhmässä lapsen kehityksen arviointiin.

Sosiaalityöntekijä: Audiofoniatriassa päiväkeskuksessa KO22 sosiaalityöntekijä ei tee päätöksiä raha-asioissa. Hänen työnsä painottuu enemmän vanhempien ohjaukseen ja neuvontaan. Moniammatillisen ryhmän jäsenenä hän on tulo- ja loppuneuvottelussa mukana. Sosiaalityöntekijä kartoittaa perheen sosiaalitalannetta ja kertoo heille sosiaaliturva ja -palveluun liittyviä asioita yleisesti. Esimerkkejä ovat: Kelan termien selventäminen vanhemmille, apu Kelan etujen hakemisessa (vammaispalvelun ja kuntoutuksen hakemuksia), tiedoitus vanhemmille kuntoutus ja sopeutumisvalmennuskursseista ja sairaalahoidon korvauksen hakemisesta.

AAC-ohjaaja (AAC-augmentative and alternative communication) suunnittelee yhteistyössä puheterapeutin kanssa kommunikoinnin apuvälineitä, valmistaa ja päivittää kommunikointimateriaalia. Päiväkeskuksessa AAC-ohjaaja antaa lapselle kuvakansiokylvyn mallittamalla aina puhetta leikkiessään lasten kanssa, ja sen lisäksi pitää viittomakielen piiriä henkilökunnalle. Puheterapeutin kanssa ja ohjauksessa hän ohjaa kansionkäyttöä. Fonatrian yksikössä järjestetään myös kuvakansioharjoitteluryhmiä. Näissä tilaisuuksissa kerrotaan miten kuvakansio on rakennettu ja miten sitä käytetään.

Sairaanhoitaja on tulo- ja loppuneuvottelussa mukana, hän kertoo vanhemmille päiväkeskuksen arjesta, hoitaa lääkkeelliset hoidot, toimii lapselle omahoitajana ja tekee lapsesta omia havaintoja arjessa ja ryhmässä. Oman ammattialansa edustajana, hän on mukana kun laaditaan kuntoutussuunnitelmaa.

6. Yleisiä ohjeita tulkeille

”Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” -sanonta sopii hyvin Audiofoniatriksen päiväkeskuksen tulkkauksen valmistautumiseen. Tulkkauksen aiheeseen perehtyminen ja sanaston hallinta on perusta hyvälle tulkkaukselle. Tämä tietopaketti antaa tulkeille pohjatietoa Audiofoniatriksesta päiväkeskuksesta KO22. Syvällisempää

tietoa löytyy Hyksin, Aivoliiton ja Käypä hoito- suosituksen sivustoista. Aiheeseen kannattaa tutustua myös toisella työkielellä. Mitä paremmin tulkki ymmärtää tulkkauksen aiheesta molemmilla työkielillä, sen paremmin hän pystyy suorittamaan tulkkauksen.

Tietopaketin lopussa on sanastoa, jota olen koonnut Audiofoniatriin päiväkeskuksen KO22:n henkilökunnan avustuksella. Näistä sanoista/termeistä pitää etsiä vastineet myös toiselle työkielelle. Niiden hallinta paitsi takaa hyvän tulkkauksen Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa, se myös auttaa tulkkia suorittamaan hyvin työnsä muu muassa neuropsykologisten - puheterapeutin ja toimintaterapeutin testientulkaustilanteissa.

7. Tulkkausmenetelmä

Audiofoniatriin päiväkeskus KO22 tilaa tulkin yleensä tulo- ja loppuneuvotteluun. Tulkkia tarvitaan myös joissakin puheterapeutin- ja toimintaterapeutin tutkimuksissa ja ohjaustilanteissa. Neuvottelussa käydään keskustelua monien asiantuntijoiden ja vanhempien kanssa. Tällaisessa viestinnällisessä tilanteessa sopii parhaiten *konsekutiivitulkausta* eli *peräkkäistulkaus*, jossa puhuja ja tulkki puhuvat vuorotellen. Simultaanitulkaus eli samanaikaistulkaus ja kuis-kaustulkaus eivät sovi tällaiseen viestinnän tilanteeseen, koska monien puhuessa samaan aikaan häiriintyy viestinnän kulku. Kielellisessä testitilanteessa tulkilta vaaditaan prima-vista tulkaustekniikkaa, eli lapselle luetaan suoraan paperista toisella työkielellä.

8. Huomioon otettavaa kun tulkkat Audiofoniatriin päiväkeskukselle KO22.

Lapselle tulkkaminen vaatii tulkilta enemmän keskittymistä ja suurempaa kärsivällisyyttä mm. pienet lapset ujostelevat tai hämmentyvät tilanteista ja välillä he eivät puhu vieraille ihmisille. Tulkin tulisi olla rauhallinen ja tulkata kasvok-

kain. Tulkkauksessa tulkin tulisi ottaa lapsen kehitystaso huomioon ja pyrkiä käyttämään lapsen kielellisen kehitystason sopivaa kieltä silloin kun on kyse vapaasta keskustelusta. Testitilanteessa tulkatessa tulee toimia terveydenhuollon ammattilaisen ohjeiden mukaan.

Täsmällisyys on tärkeä edellytys tulkin työssä. Varsinkin Audiofoniatriisessa päiväkeskuksen neuvottelussa, jossa monet asiantuntijat ovat valmiina odottamaan, myöhästyminen aiheuttaa kiusallisen tilanteen kaikille. Samoin erilaisessa asiantuntijan tutkimustilanteessa myöhästyminen voi aiheuttaa lapselle hämmennystä, ahdistusta ja pelkoa, koska lapsen aikakäsitys on erilainen kuin aikuisella. Näiden takia jos tulkille tulee este, hänen on välittömästi ilmoitettava tilaajalle.

Tulkkauksen kattavuus on yksi tärkeimmistä tulkkauksen laadun määrittäjistä. Tulkkauksessa tulkki ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta. Tulkin tulisi kysyä tarkentavia kysymyksiä jos ei ole varma kuulemastaan asiasta. Tulkki pystyy tulkkamaan vain sen mitä hän on ymmärtänyt. Jos tulkattava ei ymmärrä tiettyä termiä, sen selittäminen kuuluu viranomaiselle, tulkin ei siis kannata selittää omin päin.

Tulkkia sitoo tulkkien ammattisäännösten määrittelemä **vaitiolovelvollisuus**. Tulkin vaitiolovelvollisuus koskee kaikkia niitä asioita, jotka tulkki saa tietoonsa tulkkauksen yhteydessä, myös hänen etukäteen saamaansa materiaalia. Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa tiedot ovat luonteeltaan perheen ja lapsen yksityisiä, niitä tulkin tulee kunnioittaa ja heidän tietonsa pitää salassa, koska pienessä vähemmistön piirissä epäluottamus syntyy helposti jos asiakkaan yksityisasiasia vuodetaan ulkopuoliselle.

9. Tulkkauksen lapsen kielellisen tutkimuksen tilanteessa

Audiofoniatriisessa päiväkeskuksessa puheterapeutille tulkkauksen lisäksi tulkkia mahdollisesti pyydetään arvioimaan lapsen oman äidinkielen taitoa puheterapeutin kanssa yhteistyössä. Arviointitilanteen perusteella puheterapeutille tulee jonkinlainen kuva lapsen äidinkielen tasosta (tulkin avulla saatu arvio lasten äidinkielen taidosta ei ole täysin luotettava, mutta suuntaa antava). Jotta saa-

daan selville taito yhdellä kielellä, tulkilta odotetaan prima-vista tulkkaustekniikan hyvää hallintaa (tekstin kääntäminen ensinäkemältä), koska testitilanteessa tulkin pitää lukea tekstiä paperista suoraan lapselle (materiaalia voi pyytää etukäteen puheterapeutilta ja se käydään aina läpi ennen tilannetta). Aina olisi eduksi, jos tulkilla olisi syvälinen tuntemus toisesta työkielestä kuten sen fonologiasta ja morfo-syntaksista (puheen äänneistö, muodot ja rakenteet). Näin hän pystyy auttamaan puheterapeuttia tekemään parasta mahdollista arviota lapsen taitotasosta.

Tulkatessaan lapselle kielellisen tutkimuksen tilanteessa tulkin tulisi muistaa nämä:

- Lasta ei saa ohjailta eikä hänelle saa antaa vihjeitä ellei siitä ole erikseen sovittu
- Testitehtäviä ei toisteta ellei ole sovittu toisin
- Lapselle ei tule antaa suoraan palautetta onnistumisesta tai epäonnistumisesta itse tehtävässä, mutta kannustaa toki voi
- Tulkin ei tule arvostella valittuja arviointimenetelmiä lapsen tai perheen läsnä ollessa. (Ammattisäännösten mukaan tulkin pitää olla neutraali).

Lapsen tuottamaa puhetta tulkataan sitaattina eli käännetään niin kuin lapsi on puheen tuottanut, myös virheelliset ilmaukset sellaisenaan, koska tutkimuksessa on tarkoitus arvioida lapsen suomen- ja äidinkielen taitoa ja sen kehitystä. Mahdollisuuksien mukaan tulkki kirjoittaa ylös huomioon otettavat seikat esim. lapsen äätämisen erikoiset piirteet tai kulttuurisidonnaiset erot kielessä. Niitä käydään läpi jälkikäteen puheterapeutin kanssa, ei lapsen läsnä ollessa. Tulkki ei saa korjata lapsen puolesta virheitä kielen käytössä, eikä hän saa antaa vihjeitä katseella tai äänen sävyillään tai toistaa turhaa. Tulkki voi kertoa puheterapeutille haivainnostaan tulkkauksen jälkeen, ei asiakkaan tai lapsen kuullen.

- Tule paikalle ajoissa
- Matkapuhelin suljettuna tulkkaustilanteissa
- Rauhallinen, asiallinen ja kuuluva ääni
- Käytä muistiinpanoja
- Vältä turhaa jutustelua tulkattavien kanssa
- Käytä sopivaa kielen rekisteriä ja tutkattavien alueellista fraasia.
- Varmista, että ymmärsit oikein
- Puhukaa kasvokkain
- Puhu lyhyesti ja selkeästi
- Pyri käyttämään lapselle sopivaa kieltä.
- Tulkkia sitoo vaitiolovelvollisuus

**Seuraava sanasto on koottu moniammatillisen työryhmän asiantuntijoiden avustuksella, ja tulkin työhön kuuluu etsiä niille vastineet toiselle työkiel-
lelle.** Muutama termin sisältö saattaa olla vaikea suomalaisellekin, sen takia
suositelen tulkkia käydä tutustumassa tietopaketin lopussa olevilla sivustoilla:

11. Sanasto:

Abstraktit käsitteet/suhdekäsitteet

Aiheeton ilmoitus

Asiakassuunnitelma

Avaruudellinen tiedonkäsittely

Avohuollon tukitoimet

Dyspraksia/motorisen ohjailun vaikeus

Epäselvyys

Epäselvä puhe

Eri sanaluokat (verbit, substantiivit, adjektiivit)

Erytishoitoraha

Erytistuki

Erytisuimakortti

Esineiden käsittely ja kätevyys

Esiopetus

Foniatrin tutkimukset

Fonologinen prosessointi

Hahmotuksellinen prosessointi

Hienomotoriikka

Huostaanotto

Itseilmaisu

Jaettu tarkkaavuus

Jälkihuolto

Kategoria/ryhmä

Katsekontakti

Kehon keskiviivan ylittäminen

Kelan matkakatto
Kerronta
Keskittyminen
Kielellinen päättely
Kielellinen ymmärtäminen
Kielelliset toiminnot
Kielenkehitys
Kognitiiviset valmiudet
Kommunikaatio
Kommunikaation kotiopetus
Kommunikaation sujuvuus
Kommunikoinnin apuvälineet
Kontakti
Kotikielen opetus
Kotipalvelu
Kuntoutusraha
Kuuloerottelun vaikeudet/vaikeus erottaa pieniä äänne-eroja
Kuvakommunikaatiokansio
Kuvat
Kyky arvioida ja välttää riskejä
Kysymys
Lapsen sijoitus
Lastenneurologi
Lastensuojeluilmoitus
Lastensuojelulaitos
Lastensuojelutarpeen selvitys
Lause
Lauserakenteet
Leikkitaidot
Lihaskestävyys
Liikkuminen; nivelten liikelaajuudet, tarvittavat nivelten liikkeet
Lyhytkestoinen muisti
Lääkinnällinen kuntoutus
Mieleen painaminen

Mieleen palauttaminen
Mielessä säilyttäminen
Mielikuvitus, luovuus
Muisti
Neurokognitiivinen toiminta
Neuropsykologinen tutkimus
Nimeämisvaikeus
Normaali tuki
Näönvarainen päättely
Ohja???
Oikea-vasen erottelukyky
Oivaltava päättely
Omahoitotarvike
Omaishoidon tuki
Ongelmanratkaisukyky
Oppimiskyky, kyky yleistää asioita
Osittainen hoitovapaa ja osittainen hoitoraha
Otteet: mm. pinsettiote, avainote, haaraote, sylinteriote, työkaluote
Perheneuvola
Perhetyö
Perinnöllinen alttius
Perusverenkuva (PVK)
Pidennetty oppivelvollisuus
Pitkäkestoinen muisti
Praksia (kyky suorittaa monimutkaisia suunniteltuja liikkeitä ja liikesarjoja)
Psykologin tutkimukset
Puheen tuottaminen
Puheen ymmärtäminen
Puheterapeutin ohjauskäynnit
Puheterapiajakso
Puhetta tukevat kommunikaatiomenetelmät
Päättely
Päättelytoiminta
Sana

Sensomotorinen valmius
Sijaishuolto
Sijaisperhe
Sopeutumisvalmennus
Sopeutumisvalmennuskurssi
Sosiaalinen
Sosiaalipalvelujen maksunalennukset
Syy-seuraussuhteet
Taivuttaa/taivutusmuoto
Tarkkaavuus
Tarkkaavuus ja sen säätely
Tarkkuus esineiden käsittelyssä
Tasapaino
Tehostettu tuki
Tilapäishoito
Toiminnan ohjaaminen
Toiminnanohjaus
Toimintaterapeutti
Tukihenkilö
Tukimuoto
Tukiperhe
Tukiviittoma
Työmuisti
Uni-valve – EEG eli aivosähkökäyrä
Vahvuus
Vammaistuki
Vapaa-ajan toiminta
Vapaaehtoiset vakuutukset
Varhaiskasvatus
Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys
Vertaisryhmätoiminta
Vireystila
Visuaalinen
Visuaalinen hahmottaminen

Visuaaliset toiminnot

Visumotorinen integraatio eli käden ja silmän yhteistyö

Voiman käyttö

Vuorovaikutus

Yhden raajan käyttö (lateraalisuus, dominanssi, oikea-vasen)

Ymmärrettävyys

Ympäristö (lähiympäristön ihmiset)

Äidinkielen tukeminen

Änkytys

Äänne

Äänteelliset ongelmat

Ääntäminen

http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaalat/silma-korvasairaala/Korva-_nena-_ja_kurkkutaudit/osasto_22/Sivut/default.aspx

http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/foniatria/Documents/Lapsen_neuropsykologinen_tutkimus.pdf

[http://www.aivoliitto.fi/kielellinen_erityisvaikeus_\(sli\)](http://www.aivoliitto.fi/kielellinen_erityisvaikeus_(sli))

<http://www.lastensuojelu.info/fi/palvelut.html>

<http://www.kela.fi/vammaistuet>

<http://www.lastenkuntoutus.net/>

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/erityinen_tuki

LIITE:5 ASIOIMISTULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖ



ASIOIMISTULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖ

Seuraavat liitot ovat hyväksyneet asioimistulkin ammattisäännösten 30.5.2013: Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Käännösalan asiantuntijat KAJ, Suomen Puhevammaisten Tulkit ry, Suomen Viittomakielen Tulkit ry, Suomen kirjoitustulkit ry, Helsingin seudun asioimistulkikeskus, Keski-Suomen tulkikeskus, Kuuloliitto ry ja Kuurojen Liitto ry.

Asioimistulkkaus on viranomaisen, yhteiskunnan virallisen instituution tai jonkin muun tahon ja yksilön tai pienehkön ryhmän välisen dialogin tulkkausta. Tässä säännöstössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkaustilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton.

Ammattisäännöstö sitoo, ellei laista tai asetuksista yksittäistapauksissa toisin johdu, sen laadintaan osallistuneiden, tulkkeja edustavien liittojen jäseniä: puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkeja, kirjoitustulkkeja ja puhetta tukevien tai korvaavien menetelmien tulkkeja.

Asioimistulkin eettiset ohjeet

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Asiantuntijuus asioimistulkin työssä

Tulkkauksen tavoitteena on välittää asioimistilanteen viestit tarkasti ja siten, että kielellinen tasa-arvo toteutuu. Tasa-arvon toteutumiseksi tulkin velvollisuus ja oikeus on toimia tilanteessa oman alansa asiantuntijana niin, että puolueeton ja laadukas tulkkaus on mahdollista. Tämän vuoksi tulkattavan viestintätilanteen alussa tulkki määrittelee osallistujille tulkin roolin ja tulkkauksen edellytykset. Hän myös puuttuu tarvittaessa esimerkiksi käytännön järjestelyihin taikka vaikuttaa viestin ja tilanteen kulkuun, kun se kattavan tulkkauksen vuoksi on tarpeen.

Tulkki sopii ennen tulkkauksen alkamista osanottajien kanssa siitä, miten osapuolten tulee toimia, jotta tulkki pystyy kattavaan tulkkaukseen. Tulkilla on velvollisuus ja oikeus keskeyttää puhuja saadakseen tulkkausvuoron, jos viestin välittämisen tarkkuus kärsii puheenvuorojen pituuden tai päällekkäisyyksien vuoksi.

Eettisten ohjeiden soveltaminen

1. *Tulkilla on salassapitovelvollisuus.*

Tulkin salassapitovelvollisuus koskee kaikkea toimeksiantoon ja sen osapuoliin liittyvää, suullista ja kirjallista tai muulla tavoin välitettyä informaatiota, jonka tulkki saa tietoonsa valmistautuessaan

toimeksiantoon, toimeksiannon aikana tai ja sen jälkeen, eikä hän saa paljastaa mitään näistä tiedoista kolmansille osapuolille eikä itsenäisesti tuoda toisesta osapuolesta saamaansa tietoa dialogin toisen osapuolen tietoon.

Salassapito koskee myös asiakirjoja ja muuta aineistoa, joihin tulkilla on pääsy tai joita hän vastaanottaa toimeksiannon yhteydessä sekä tulkin muistiinpanoja ja tulkin tuottamaa tulkkausta sen muodosta tai tallentumisesta riippumatta.

2. *Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.*

Tulkki ei aja tulkkaustilanteessa omaa taloudellista tai muuta etuaan eikä käytä mitään toimeksiannon yhteydessä tietoonsa tullutta omaksi tai muiden hyödyksi tai vahingoksi.

3. *Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.*

Tulkin tulee ennen toimeksiannon vastaanottamista selvittää mahdollisimman tarkasti, onko hänellä sukulaisuus-, tunne- tai riippuvaisuussuhdetta jompaankumpaan osapuoleen, onko hän jollakin tavoin osallinen käsiteltävään asiaan tai aiemmin osallistunut sen käsittelyyn taikka onko asian lopputuloksella hänelle välitöntä käytännöllistä tai taloudellista merkitystä tai vaarantuuko hänen puolueettomuutensa tai objektiivisuutensa muista syistä, esimerkiksi lainsäädännöllisin perustein.

Jos tulkki on epävarma siitä, onko hän asiassa esteellinen, hänen on tuotava epäilyksensä osapuolten tietoon ja jätettävä esteellisyys näiden ratkaistavaksi.

4. *Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.*

Ennen toimeksiannon vastaanottamista tulkin tulee selvittää tulkkaustoimeksiannon vaativuus sekä sen edellyttämät tulkkaustekniset valmiudet ja mahdolliset toimeksiantoon sisältyvät eettiset tai henkiset haasteet, jotta hän voi muodostaa mahdollisimman tarkan käsityksen toimeksiannon laadusta ja omien taitojensa riittävydestä kyseisen tehtävän hoitamiseen tämän ammattisäännösten edellyttämällä tavalla.

5. *Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.*

Tulkin työn tavoitteen eli viestin välittämisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumiseksi tulkin on perehdyttävä toimeksiannon edellyttämään sanastoon, terminologiaan ja fraseologiaan sekä esille tulevaan aiheeseen tulkkauksen kannalta tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Tulkki valmistautuu tehtävään myös tilanteen edellyttämien muiden viestinnällisten seikkojen kannalta, hänen on esimerkiksi ymmärrettävä tilanteessa vallitsevat roolit ja hierarkiat ja pystyttävä valitsemaan tulkkaustilanteeseen parhaiten soveltuva työskentelytapa.

6. *Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.*

Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset ei-kielelliset viestit mahdollisimman kattavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esim. sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille, harvinaisille termeille ja lyhennyksille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa. Tulkki ei kuitenkaan selitä asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkattavan kielen edustajan puolesta.

7. *Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.*

Tulkki on toimeksiantoa vastaanottaessaan, sen aikana ja sen jälkeen puolueeton ja riippumaton säilyttääkseen luotettavuutensa. Tulkin puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, että hänen henkilökohtaiset mielipiteensä tai asenteensa eivät vaikuta hänen työnsä laatuun. Jos tulkkaustilanteessa esiin tulleet asiat ovat tulkin oman etiikan tai moraalin vastaisia, tulkki ei näytä sitä eleillään, äänensävyllään tai

sanavalinnoillaan. Jos tulkki etukäteen tietää, ettei hän pysty tulkkauksitilanteessa olemaan aiheen tai tulkattavien suhteen puolueeton ja ulkopuolinen, hänen tulee kieltäytyä vastaanottamasta tulkkauksia. Tulkkauksitilanteessa tulkki toimii viestin välittäjänä eikä ota kantaa käsiteltävään asiaan tai aiheeseen. Osapuolten tarvitessa tarkennusta johonkin tulkkauksitilanteessa ilmi tulleeseen, he pyytävät tarkennusta toiselta osapuolelta eivätkä tulkilta.

8. *Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.*

Tulkki ei tulkkauksitoimeksiannon aikana ota hoitaakseen muita tehtäviä kuin toimeksiannon edellyttämät tulkkaustehtävät, eikä hän ennen tulkkauksia, sen aikana tai sen jälkeen anna tulkattaville neuvoja tai ohjausta asian hoitamisessa, eikä hän keskustele tulkkauksen aikana esille tulleista asioista. Tulkin tehtäviin kuuluvat ainoastaan kulloinkin käytetyn tulkkauksen menetelmän mukaiset tulkkaustehtävät. Mahdollisista tulkkaukseen liittyvistä kirjallisista käännöstoista on aina sovittava erikseen.

9. *Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.*

Tulkin tulee kaikessa käyttäytymisessään ja esiintymisessään toimia kunkin tulkkauksiviestintätilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon tilanteeseen liittyvät käyttäytymis- ja puukeutumisenormit. Tulkki ei kuitenkaan vastaa osapuolten norminmukaisesta käyttäytymisestä eikä esimerkiksi muokkaa tulkattavaa viestiä odotusten mukaiseksi.

10. *Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkauksia tulkkauksitilanteessa.*

Tulkilla on velvollisuus ja oikeus huolehtia työoloistaan, jotta tulkkauksiviestintä onnistuisi tarkoitetulla tavalla. Hänen tulee viipymättä ilmoittaa tulkkauksia vaikeuttavista seikoista. Tulkkauksia vaikeuttavia tai oleellisesti häiritseviä seikkoja voivat olla esimerkiksi huono tekninen äänentoisto, heikko valaistus, muu kuulemista, ymmärtämistä tai viestintää haittaava häiriö tai tulkin hallitsemasta kielimuodosta voimakkaasti poikkeava murre. Lisäksi tulkki on velvollinen ilmoittamaan välittömästi, jos tilanne muuttuu siten, että hän on ennalta selvitetystä poiketen jonkun osapuolen suhteen esteellinen tai jos tulkkaustehtävän luonne muuttuu oleellisesti siten tai osoittautuu sellaiseksi, että tulkin osaaminen tai valmistautuminen ei ennalta arvioidusta poiketen riitä tehtävän laadukkaaseen suorittamiseen.

11. *Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.*

Tulkki toimii aina ammattikuntansa eettisten sääntöjen mukaisesti, ja käyttäytyy sekä toimeksiannon yhteydessä että vapaa-ajallaan tavalla, joka on omiaan edistämään ammattikunnan arvostusta. Mikäli tulkillä on toimeksiantoa vastaanottaessaan syytä epäillä, että tulkkaukseen liittyy rikollista tai ihmisoikeuksia loukkaavaa toimintaa, hänen ei tule hyväksyä toimeksiantoa.

Tulkki ei heikennä ammattikunnan työoloja hyväksymällä toistuvasti käytäntöjä, joissa tasokas, tarkoituksensa täyttävä tulkkauksia ei ole mahdollista, vaan hänen tulee kieltäytyä toimeksiannosta, joiden yhteydessä sovelletaan tai voidaan olettaa sovellettavan tällaisia käytäntöjä.

Tulkki käsittelee tulkkaukseen liittyviä asioita niin ammattikunnan sisällä kuin sen ulkopuolellakin tavalla, joka edistää laadukkaan tulkkauksen edellytyksiä.

12. *Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.*

Tulkki ylläpitää ja kehittää kaikkia ammatissaan tarvitsemiaan taitoja ja valmiuksia jatkuvasti.